

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та
інформаційній технологій
Кафедра економіки та публічного управління

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
Магістр

на тему: «Удосконалення взаємодії органів публічної влади із
громадськістю»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою Зв'язки
з громадськістю спеціальності
281 Публічне управління та
адміністрування другого
(магістерського) рівня вищої
освіти групи 1
Рябоконт Дмитро Олексійович
Рецензент: Пилипенко Вікторія
Миколаївна

Полтава – 2025 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та
інформаційних технологій
Кафедра економіки та публічного управління

Освітньо-професійна програма Зв'язки з громадськістю
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Вікторія МЕДВІДЬ

22 вересня 2025 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Рябокonia Дмитра Олексійовича

1. Тема роботи: «Удосконалення взаємодії органів публічної влади із громадськістю», керівник роботи доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та публічного управління О.В. Дорофєєв. Тема кваліфікаційної роботи затверджена наказом ректора № 1331-ст від 31.10.2025 р.

Затверджено засіданням кафедри протокол № 5 від 22 вересня 2025 р.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 15 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи:

інформація з офіційних веб-сайтів Полтавської ОВА, Гребінківської міської ради;

інші інформаційні дані (нормативно-довідкова література, наукові джерела, Інтернет-джерела, власні спостереження автора)

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади взаємодії органів публічної влади із громадськістю

Розділ 2. Аналіз сучасного стану взаємодії органів публічної влади з громадськістю

Розділ 3. Напрями удосконалення взаємодії органів публічної влади з громадськістю

5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження

6. Дата видачі 22 вересня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи	22.10.24 – 24.10.24	виконано
2	Складання і затвердження розгорнутого плану та завдання на кваліфікаційну роботу	28.10.24 – 06.12.24	виконано
3	Опрацювання джерел інформації	23.12.24 – 24.01.25	виконано
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	17.02.25 – 28.03.25	виконано
5	Виконання теоретико-методологічного розділу роботи	31.03.25 – 16.05.25	виконано
6	Виконання дослідницько-аналітичного розділу роботи	02.06.25 – 04.07.25	виконано
7	Виконання проектно-рекомендаційного розділу роботи	02.09.25 – 24.10.25	виконано
8	Оформлення тексту роботи	18.11.25 – 05.12.25	виконано
9	Нормоконтроль	08.12.25	виконано
10	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	08.12.25 – 12.12.25	виконано
11	Попередній захист роботи на кафедрі	15.12.25	виконано
12	Захист кваліфікаційної роботи	19-22.12.2025	

Здобувач вищої освіти

Дмитро РЯБОКОНЬ

Керівник роботи

Олександр ДОРОФЄЄВ

АНОТАЦІЯ

Рябоконт Дмитро Олексійович. Удосконалення взаємодії органів публічної влади із громадськістю. Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти Магістр за освітньою програмою Зв'язки з громадськістю спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування. Полтавський державний аграрний університет, Полтава, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена обґрунтуванню теоретичних положень та розробленню практичних рекомендацій щодо вдосконалення взаємодії органів публічної влади із громадськістю.

Об'єктом дослідження виступає процес удосконалення взаємодії органів публічної влади із громадськістю.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних проблем, що виникають в процесі удосконалення взаємодії органів публічної влади із громадськістю.

З метою удосконалення взаємодії органів публічної влади з громадськістю нами було запропоновано наступні напрямки:

Перехід від традиційної бюрократії до сучасної, прозорої цифрової взаємодії. Необхідно й надалі розвивати електронне урядування: впроваджувати електронні сервіси (наприклад, через портали, типу, Дія), публікувати інформацію про бюджети, використання коштів, тендери тощо, надавати доступ до електронних реєстрів рішень, нормативних актів, голосувань.

Створити платформи для постійного діалогу між владою та громадянами через формалізовані структури, такі як громадські ради при органах виконавчої влади, проведення публічних слухань, а також розробка стратегій розвитку громад, міст із залученням місцевого населення.

Розвивати культуру діалогу і змінювати підходи до комунікації. Для цього потрібно: проводити тренінги для чиновників на теми комунікації з

громадськістю, кризового піару, прозорості у прийнятті рішень; запроваджувати освітні програми для громадян щодо навичок користування інструментами участі, написання звернень, аналізу бюджетів, змінювати культуру публічного обговорення – перейти від формального проведення «для галочки» до реального врахування думки громади.

Забезпечити можливості для активного впливу громади на діяльність влади за допомогою таких інструментів як електронні петиції, громадський контроль, збір і аналіз фідбеку через опитування, анкетування, відкриті обговорення з мешканцями.

Підтримувати громадські ініціативи через співпрацю влади та суспільства як партнерів, а не як «керуючих і підлеглих» за допомогою таких форм підтримки як: фінансування проєктів неурядових організацій через гранти, конкурси, замовлення соціальних послуг; бюджет участі (громадський бюджет), тобто механізм, коли громадяни пропонують і голосують за ініціативи, на які виділяються кошти з місцевого бюджету; партнерські ініціативи, тобто спільні заходи, громадські кампанії, волонтерство у сфері охорони здоров'я, освіти, благоустрою.

Ці напрямки не є ізольованими – усі вони тісно переплетені між собою і лише разом дають ефект. Їх втілення в Україні потребує політичної волі, професіоналізації державного апарату та активної громадянської позиції суспільства.

Ключові слова: взаємодія, органи публічної влади, громадськість.

ANNOTATION

Riabokon Dmytro Oleksiiiovych. Improving the interaction of public authorities with the public. Qualification work in the form of a manuscript.

Qualification work for the degree of higher education Master in the educational program Public Relations, specialty 281 Public Management and Administration. Poltava State Agrarian University, Poltava, 2025.

The qualification work is devoted to the substantiation of theoretical provisions and the development of practical recommendations for improving the interaction of public authorities with the public.

The object of the study is the process of improving the interaction of public authorities with the public.

The subject of the study is a set of theoretical, methodological and practical problems that help in the process of improving the interaction of public authorities with the public.

In order to improve the interaction of public authorities with the public, the following areas were proposed:

Transition from traditional bureaucracy to modern, transparent digital interaction. It is possible to further develop e-government: implement electronic services (for example, through portals, types, Action), publish information on budgets, funds, tenders, etc., provide access to electronic registers of decisions, regulations, votes.

Create a platform for constant dialogue between the authorities and citizens through formalized structures, such as public councils under executive bodies, holding public hearings, as well as developing strategies for the development of communities and cities with the involvement of the local population.

Develop a culture of dialogue and change approaches to communication. To do this, it is necessary: to conduct trainings for officials on the topics of public communication, crisis PR, transparency in decisions made; introduce educational programs for citizens on the skills of using participatory tools, writing appeals, analyzing budgets, change the culture of public discussion - move from formal holding "for the sake of ticking off" to real consideration of the opinions of the community.

Provide opportunities for active community influence on government activities using tools such as electronic petitions, public control, collection and analysis of feedback through surveys, questionnaires, and open discussions with residents.

Support public initiatives through cooperation between government and society as partners, rather than as “managers and subordinates” using such forms of support as: financing for non-governmental organizations through grants, competitions, and ordering social services; participatory budgeting (public budget), i.e. a mechanism when citizens propose and vote for initiatives for which funds are allocated from the local budget; partnership initiatives, i.e. joint events, public campaigns, volunteering in the fields of healthcare, education, and urban development.

These areas are not isolated – they are all closely intertwined and only together give an effect. Their implementation in Ukraine requires political will, professionalization of the state apparatus, and an active civic position of society.

Keywords: interaction, public authorities, public.

Список опублікованих праць за темою кваліфікаційної роботи

1. Рябоконт Д.О., Еренбург С.І. Удосконалення взаємодії органів публічної влади з громадськістю : матеріали науково-практичної конференції за підсумками проходження здобувачами вищої освіти навчальних та виробничих практик, м. Полтава, 09-10 квітня 2025 року. Випуск 18. Полтава : ПДАУ. 2025. С. 162-164. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/18444/zb2025.pdf>

2. Рябоконт Д., Еренбург С. Удосконалення стратегічного планування розвитку територіальної громади. *Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених* : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 14-15 квітня 2025 р. Полтава, 2025. С. 460-463. URL: <https://drive.google.com/file/d/1oQccKxkw0OD-P6trC1950X1eQdUSmHag/view>

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	9
ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ІЗ ГРОМАДСЬКІСТЮ	14
1.1. Сутність, принципи та форми взаємодії органів публічної влади з громадськістю	14
1.2. Нормативно-правове та інституційне забезпечення взаємодії публічної влади і громадянського суспільства	20
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	28
2.1. Стан взаємодії органів публічної влади з громадськістю в Полтавській області	28
2.2. Взаємодія органів публічної влади з громадськістю в умовах воєнного стану на прикладі Гребінківської міської ради	36
Висновки до розділу 2	43
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	45
3.1. Напрями розвитку взаємодії органів публічної влади з громадськістю	45
3.2. Розвиток взаємодії органів публічної влади з громадськістю на основі інформаційно-комунікаційних технологій	53
Висновки до розділу 3	60
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	72

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗМІ	ЗМІ
ІГС	Інститути громадянського суспільства
КМУ	Кабінет Міністрів України
КРСРГС	Координаційна рада сприяння розвитку громадянського суспільства
МОВВ	Місцеві органи виконавчої влади
ОМС	Органи місцевого самоврядування
ОПВ	Органи публічної влади
ІКТ	Інформаційно-комунікаційні технології
ПГО	Про громадські об'єднання
ПДЗЩЗУГФРДП	Про додаткові заходи щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики
ПДПІ	Про доступ до публічної інформації
ПМСУ	Про місцеве самоврядування в Україні
ППРВС	ППРВС

ВСТУП

Актуальність теми. Становлення правової, демократичної й соціально орієнтованої держави перебуває у безпосередньому взаємозв'язку з процесами розвитку громадянського суспільства, яке постає як особлива сфера суспільної активності громадян, спрямованої на їх самоорганізацію, вироблення колективних рішень, захист прав і законних інтересів, а також досягнення суспільно значущих цілей. Реалізація зазначених завдань відбувається, зокрема, у форматі взаємодії з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, політичними структурами, суб'єктами господарювання та ЗМІ. Співпраця держави з ІГС виступає одним із ключових механізмів утвердження демократичних принципів і цінностей, закріплених у Конституції України, та забезпечення їх практичної реалізації.

Громадянське суспільство має потенціал істотно впливати на забезпечення сталого розвитку держави шляхом участі у наданні соціальних послуг, розвитку соціального підприємництва, створенні нових робочих місць і розширенні можливостей самозайнятості населення, удосконаленні умов ведення бізнесу, протидії корупційним проявам, підвищенні рівня відкритості й підзвітності діяльності ОПВ, а також реалізації інших суспільно значущих ініціатив. В українських умовах ІГС відіграють також помітну роль у процесах відновлення територіальної цілісності держави та зміцнення миру.

З огляду на багатовимірний вплив громадянського суспільства на різні сфери суспільного розвитку, формування сприятливого середовища для його функціонування та вибудовування ефективної взаємодії з відповідними інститутами є одним із пріоритетних завдань органів державної влади й органів місцевого самоврядування. Установлення системної та результативної комунікації між ІГС, суб'єктами публічної влади та медіа з метою реалізації реформ на загальнодержавному і місцевому рівнях, забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів та впровадження електронного урядування сприятиме залученню додаткових людських, організаційних, фінансових і технічних ресурсів, підвищенню ефективності публічного управління у

державному й громадському секторах, оптимізації бюджетних витрат і мінімізації корупційних ризиків.

Базові концептуальні положення становлення і функціонування громадянського суспільства ґрунтовно висвітлено у наукових працях Мамонтової Е. та Тодики Ю. Теоретико-методологічні підходи до аналізу взаємовідносин влади й громадськості розкрито у дослідженнях Феценко Л., Доценка О. та Назар Ю. Окрему увагу сучасні науковці, зокрема Гавкалова Н. та Грузд М., приділяють запровадженню інноваційних, насамперед цифрових, механізмів комунікації. Водночас, попри наявність значного масиву наукових напрацювань, окремі аспекти взаємодії ОПВ з громадянським суспільством залишаються недостатньо опрацьованими. Насамперед це стосується теоретичного осмислення трансформаційних змін такої взаємодії в умовах демократизації та визначення ефективних напрямів її вдосконалення. Особливої наукової уваги потребує вплив процесів цифровізації на розвиток державно-громадських відносин, що зумовлює доцільність подальших комплексних досліджень у зазначеній сфері.

Зв'язок роботи з науковими темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Полтавського державного аграрного університету за темою «Формування ефективної системи публічного управління в Україні» (номер державної реєстрації 0117U003104, 2017-2026 рр.).

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження взаємодії ОПВ із громадськістю та визначення напрямів її удосконалення.

Відповідно до мети в роботі поставлено такі завдання:

- розглянути теоретико-методологічні засади взаємодії ОПВ із громадськістю;
- дослідити сучасний стан взаємодії ОПВ з громадськістю;
- представити пропозиції щодо удосконалення взаємодії ОПВ з громадськістю.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження виступає процес удосконалення взаємодії ОПВ із громадськістю.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних проблем, що виникають в процесі удосконалення взаємодії ОПВ із громадськістю.

Методи дослідження. У процесі здійснення наукового дослідження було застосовано діалектичний підхід, який дав змогу розглянути відповідні явища та процеси у їх взаємозв'язку з практиками повсякденної суспільної діяльності; метод системного аналізу, спрямований на виявлення та інтерпретацію механізмів реалізації державної політики у досліджуваній сфері; а також формально-логічний метод, використаний для уточнення змісту, структурних ознак і типології управлінських рішень, що ухвалюються в межах удосконалення взаємодії ОПВ з громадськістю.

Інформаційна база. Інформаційною базою слугували літературні джерела, довідково-нормативні матеріали та теоретичні напрацювання вітчизняних і зарубіжних вчених з питань удосконалення взаємодії ОПВ з громадськістю, інформація з мережі Internet та особисті спостереження автора.

Наукова новизна одержаних результатів. Окремі положення і висновки кваліфікаційної роботи мають наукову і практичну цінність. До елементів наукової новизни можна віднести:

набуло подальшого розвитку:

узагальнення та систематизація напрямів розвитку взаємодії ОПВ з громадськістю;

окреслення напрямків розвитку взаємодії ОПВ з громадськістю на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

Практичне значення одержаних результатів. Найважливіші теоретичні положення, пропозиції, узагальнення й висновки дослідження розширюють межі наукового аналізу з представленої теми, визначають напрями вдосконалення взаємодії ОПВ із громадськістю й можуть бути використані державними та громадськими організаціями у процесі вироблення публічної політики в Україні.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження за темою кваліфікаційної роботи оприлюднені у формі доповідей.

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано тези:

– «Удосконалення взаємодії ОПВ з громадськістю», яку включено до матеріалів науково-практичної конференції за підсумками проходження здобувачами вищої освіти навчальних та виробничих практик, м. Полтава, 09-10 квітня 2025 року. Випуск 18. Полтава : ПДАУ. 2025. С. 162-164.

– «Удосконалення стратегічного планування розвитку територіальної громади», яку включено до матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених». м. Полтава, 14-15 квітня 2025 р. Полтава, 2025. С. 460-463.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст викладено на 72 сторінках друкованого тексту, робота містить 2 рисунка, 1 таблицю, 1 додаток.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ІЗ ГРОМАДСЬКІСТЮ

1.1. Сутність, принципи та форми взаємодії органів публічної влади з громадськістю

Взаємодія ОПВ з громадськістю є однією з базових передумов ефективного функціонування сучасної системи публічного управління та водночас важливим показником рівня демократичної зрілості держави. У контексті трансформації управлінських процесів, упровадження принципів відкритого врядування, децентралізації повноважень і посилення ролі громадянського суспільства зростає потреба в якісному переосмисленні змісту, форм і механізмів такої взаємодії. Вона перестає бути допоміжним елементом управлінської діяльності й набуває системного характеру, спрямованого на досягнення суспільно значущих результатів. Сутність взаємодії не обмежується інформуванням населення про діяльність ОПВ або доведенням уже ухвалених рішень до відома громадськості. Її ключовим змістовим наповненням є створення реальних можливостей для участі громадян у формуванні пріоритетів публічної політики, обговоренні управлінських ініціатив, контролі за їх реалізацією та оцінюванні досягнутих результатів. Залучення громадськості до управлінських процесів сприяє врахуванню суспільних інтересів, зниженню рівня соціальної напруги та зростанню довіри до публічної влади.

Взаємодія влади і громадськості базується на визнанні громадянина активним учасником управлінських процесів, а не пасивним об'єктом впливу. Такий підхід передбачає зміщення акценту з адміністративно-командних методів управління на партнерські моделі співпраці, що ґрунтуються на довірі, відкритості та відповідальності сторін. У цьому контексті взаємодія виступає

інструментом узгодження суспільних інтересів, зниження соціальної напруги та підвищення легітимності управлінських рішень. Сутнісною ознакою взаємодії ОПВ з громадськістю є її системний характер, що охоплює різні рівні управління та форми комунікації. Вона включає як формалізовані механізми, визначені нормативно-правовими актами, так і неформальні практики публічного діалогу. У підсумку така взаємодія сприяє підвищенню якості публічного управління, розвитку громадянської активності та формуванню стійких демократичних інститутів. Значення взаємодії влади та громадськості проявляється насамперед у можливості врахування реальних потреб і очікувань населення. Залучення громадян, громадських організацій і професійних спільнот до процесу ухвалення рішень сприяє підвищенню якості публічного управління, оскільки дозволяє використовувати соціальний досвід, експертні знання та альтернативні точки зору. У такий спосіб зменшується ризик прийняття неефективних або соціально неприйнятних рішень.

Важливою функцією взаємодії є забезпечення підзвітності та прозорості діяльності ОПВ. Громадський контроль, відкритий доступ до інформації та публічні консультації стимулюють посадових осіб діяти в межах закону та з урахуванням суспільних інтересів. Це, у свою чергу, сприяє запобіганню корупційним проявам і зловживанням владними повноваженнями. Крім того, взаємодія влади і громадськості відіграє суттєву роль у розвитку громадянської активності та політичної культури. Участь у публічних обговореннях і спільному вирішенні суспільно значущих питань формує у громадян відчуття відповідальності за розвиток держави та місцевих громад. Отже, ефективна взаємодія між ОПВ та громадськістю є необхідною умовою стійкого демократичного розвитку та зміцнення інститутів врядування [7, с. 1047-1048].

Загальні принципи взаємодії у сфері публічного управління становлять концептуальну основу побудови ефективних відносин між ОПВ та суспільством. Вони відображають ключові цінності демократичного врядування та визначають нормативні й організаційні орієнтири управлінської

діяльності в умовах сучасної держави. Дотримання зазначених принципів є необхідною передумовою легітимності управлінських рішень і підвищення довіри громадян до публічних інституцій. Одним із базових принципів є принцип законності, що передбачає здійснення взаємодії виключно в межах чинного законодавства та відповідно до визначених повноважень. Не менш важливим є принцип відкритості та прозорості, який забезпечує доступ громадськості до інформації про діяльність органів влади, сприяє підзвітності посадових осіб і зменшує ризики зловживань. Реалізація цього принципу створює умови для усвідомленої участі громадян у публічному управлінні.

Принцип участі громадськості полягає в залученні ІГС та окремих громадян до процесів підготовки, обговорення та реалізації управлінських рішень. Така взаємодія сприяє врахуванню суспільних інтересів і підвищує якість державної політики. Водночас принцип партнерства орієнтує публічну владу на співпрацю з громадськістю на засадах рівності, взаємної відповідальності та поваги. Важливу роль відіграє також принцип зворотного зв'язку, який забезпечує можливість оцінювання ефективності управлінських рішень та їх коригування з урахуванням громадської думки. У сукупності загальні принципи взаємодії формують цілісну систему, спрямовану на підвищення ефективності публічного управління та утвердження людиноцентричного підходу в діяльності ОПВ.

Принципи відкритості, прозорості та участі громадськості є базовими засадами сучасного демократичного врядування та визначальними орієнтирами діяльності ОПВ у процесі ухвалення управлінських рішень. Їх реалізація сприяє підвищенню рівня довіри суспільства до державних інституцій, забезпеченню підзвітності влади та формуванню ефективного діалогу між державою і громадянами.

Принцип відкритості передбачає доступність інформації про діяльність ОПВ, їхні функції, повноваження та результати роботи. Відкритість означає не лише формальне оприлюднення рішень, а й створення умов для вільного

отримання, аналізу та використання публічної інформації. У цьому контексті особливого значення набуває системне інформування громадян про підготовку управлінських рішень та мотиви їх ухвалення. Прозорість як принцип тісно пов'язана з відкритістю, проте має ширший зміст. Вона охоплює зрозумілість процедур прийняття рішень, чіткість управлінських алгоритмів і можливість громадського контролю за діями посадових осіб. Прозорі процедури мінімізують ризики зловживань, сприяють запобіганню корупції та забезпечують дотримання принципу верховенства права в діяльності публічної влади. Не менш важливим є принцип участі громадськості, який передбачає залучення громадян та ІГС до процесів формування, обговорення та оцінювання управлінських рішень. Така участь реалізується через консультації з громадськістю, громадські слухання, електронні інструменти демократії та інші форми зворотного зв'язку. Залучення громадян дозволяє враховувати суспільні потреби й інтереси, підвищує якість управлінських рішень та сприяє їхній легітимності. Отже, поєднання принципів відкритості, прозорості та участі громадськості формує підґрунтя для ефективного, відповідального та людиноорієнтованого публічного управління, що відповідає сучасним стандартам демократичного розвитку [9, с. 74-76].

Традиційні форми взаємодії ОПВ з громадськістю відіграють важливу роль у забезпеченні демократичності публічного управління, підвищенні рівня відкритості влади та залученні громадян до процесу ухвалення управлінських рішень. До таких форм насамперед належать громадські слухання, консультації з громадськістю та інститут звернень громадян, які закріплені в національному законодавстві та широко застосовуються у практиці діяльності ОПВ. Громадські слухання є інструментом публічного обговорення суспільно значущих питань, що дозволяє враховувати позиції різних соціальних груп під час формування управлінських рішень. Вони сприяють підвищенню легітимності діяльності органів влади, формуванню довіри з боку населення

та забезпеченню зворотного зв'язку між владою і громадськістю. Водночас ефективність громадських слухань значною мірою залежить від рівня поінформованості громадян та готовності органів влади враховувати висловлені пропозиції. Консультації з громадськістю виступають формалізованою процедурою залучення представників громадянського суспільства до обговорення проєктів нормативно-правових актів і управлінських ініціатив. Вони можуть проводитися у формі круглих столів, публічних обговорень або письмових консультацій, що забезпечує різноманітність каналів участі. Такий підхід сприяє підвищенню якості управлінських рішень та зниженню соціальної напруги. Звернення громадян є індивідуалізованою формою взаємодії, що забезпечує реалізацію конституційного права на звернення до ОПВ. Вони дозволяють оперативно реагувати на потреби населення та виявляти проблемні аспекти функціонування публічних інституцій. Сукупно традиційні форми взаємодії створюють основу для розвитку партнерських відносин між державою та суспільством [25, с. 47].

У сучасних умовах розвитку публічного управління взаємодія ОПВ з громадськістю зазнає суттєвих трансформацій, зумовлених процесами цифровізації, зростанням ролі інформаційно-комунікаційних технологій та підвищенням суспільних очікувань щодо прозорості й підзвітності влади. Традиційні форми комунікації поступово доповнюються інноваційними інструментами, які забезпечують більш активне залучення громадян до процесів ухвалення управлінських рішень. Особливе місце серед них посідають електронна демократія та цифрові платформи участі.

Електронна демократія розглядається як сукупність інструментів і механізмів, що забезпечують реалізацію демократичних процедур із використанням цифрових технологій. Її впровадження спрямоване на розширення можливостей громадян брати участь у формуванні та реалізації публічної політики незалежно від просторових і часових обмежень.

Застосування електронних інструментів сприяє підвищенню інклюзивності управлінських процесів, зменшенню адміністративних бар'єрів та формуванню нової культури взаємодії між владою і суспільством. Однією з ключових форм електронної демократії є електронні петиції, які надають громадянам можливість ініціювати розгляд суспільно важливих питань та впливати на порядок денний органів влади. Значного поширення набули також електронні консультації з громадськістю, що дозволяють збирати думки заінтересованих сторін щодо проєктів нормативно-правових актів та управлінських рішень. Такі інструменти сприяють підвищенню якості управлінських рішень завдяки врахуванню різноманітних позицій і експертних оцінок.

Цифрові платформи участі є ще одним важливим інноваційним механізмом взаємодії ОПВ з громадськістю. Вони функціонують як інтегровані онлайн-простори, що об'єднують різні форми громадської активності: обговорення, голосування, подання пропозицій та моніторинг виконання рішень. Використання таких платформ сприяє формуванню горизонтальних комунікацій, підвищенню рівня довіри до влади та розвитку партнерських відносин між державними інституціями і громадянським суспільством [8, с. 34-36].

Разом із тим упровадження сучасних форм взаємодії супроводжується низкою викликів, зокрема нерівним доступом до цифрових технологій, недостатнім рівнем цифрової грамотності населення та ризиками формального використання електронних інструментів. У зв'язку з цим ефективний розвиток електронної демократії потребує комплексного підходу, який поєднує технологічні рішення, інституційні зміни та системну комунікаційну політику. Отже, сучасні та інноваційні форми взаємодії ОПВ з громадськістю є важливим чинником модернізації публічного управління. Їх послідовне впровадження сприяє підвищенню відкритості, ефективності та легітимності діяльності органів влади, а також формуванню активного й відповідального громадянського суспільства.

1.2. Нормативно-правове та інституційне забезпечення взаємодії публічної влади і громадянського суспільства

Участь громадян і громадських об'єднань у публічному управлінні в Україні має конституційне підґрунтя та деталізується в законах, що визначають форми залучення, гарантії реалізації прав і процедурні механізми впливу на діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування. Конституція України закріплює базову засаду народовладдя: носієм суверенітету та єдиним джерелом влади є народ, який здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування [22].

Конституційна модель участі громадян охоплює як індивідуальні, так і колективні форми. По-перше, визначальним є право громадян брати участь в управлінні державними справами, зокрема через вибори та інші демократичні процедури, що формують легітимність влади і встановлюють механізм політичної відповідальності. По-друге, важливим інструментом зворотного зв'язку є право на звернення до органів влади та посадових осіб, яке в конституційному вимірі спрямоване на забезпечення реагування держави на запити, пропозиції та скарги громадян. Цей припис конкретизовано Законом України «Про звернення громадян», який визначає види звернень, вимоги до їх розгляду та обов'язки суб'єктів владних повноважень щодо надання відповіді [54].

Окремий блок конституційно-правових засад стосується участі громадян через ІГС. Конституція гарантує свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту прав і свобод та задоволення суспільних інтересів, одночасно встановлюючи межі допустимої діяльності об'єднань (зокрема щодо загроз незалежності, територіальній цілісності та конституційному ладу). Закон України «ПГО» розкриває правовий статус таких організацій, принципи їх діяльності, питання утворення, реєстрації та гарантії реалізації права на об'єднання, тим самим

створюючи організаційно-правову основу для участі громадськості у виробленні та реалізації публічної політики [50].

Не менш значущою умовою участі є інформаційна відкритість влади. Конституційні гарантії свободи думки й слова та права на інформацію формують підвалини прозорості, без якої ефективний громадський контроль і обґрунтована участь у прийнятті рішень є неможливими. На рівні спеціального регулювання Закон України «ПДПП» визначає порядок реалізації права кожного на доступ до інформації, що перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень, та встановлює обов'язки розпорядників щодо оприлюднення й надання публічної інформації [52].

Взаємодія ОПВ з громадськістю є важливою складовою демократичного управління та невід'ємною умовою розвитку правової держави. В Україні правові засади такої взаємодії визначаються не лише законами, а й значним масивом підзаконних нормативно-правових актів, які конкретизують механізми участі громадян у публічному управлінні та забезпечують реалізацію принципів відкритості й прозорості діяльності влади.

Підзаконне регулювання у сфері взаємодії ОПВ з громадськістю охоплює акти Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, а також локальні нормативні документи. Вони спрямовані на деталізацію процедур консультацій з громадськістю, доступу до публічної інформації, участі громадських організацій у формуванні та реалізації державної політики. Саме підзаконні акти забезпечують практичну реалізацію загальних норм законодавства, адаптуючи їх до конкретних управлінських ситуацій. Особливе значення у цьому контексті мають урядові постанови, якими встановлюються порядок проведення громадських обговорень, створення та функціонування консультативно-дорадчих органів, а також механізми електронної взаємодії між владою та громадянами. Такі акти формують інституційну основу для системної комунікації публічної влади з громадськістю, сприяють залученню населення до процесів ухвалення рішень та підвищують рівень довіри до державних інститутів [24, с. 9].

Разом із тим підзаконне регулювання має низку проблемних аспектів. Зокрема, спостерігається фрагментарність нормативних приписів, їх нерівномірне застосування на різних рівнях публічної влади, а також формальний характер окремих процедур взаємодії. У деяких випадках підзаконні акти містять оціночні формулювання, що ускладнює їх практичне застосування та створює ризики імітації громадської участі без реального впливу на управлінські рішення. Важливим напрямом удосконалення підзаконного регулювання є його узгодження з європейськими стандартами публічного управління, зокрема принципами належного врядування, участі та підзвітності. Це передбачає не лише оновлення нормативної бази, а й підвищення спроможності ОПВ до ефективної комунікації з громадськістю, розвитку культури партнерства та взаємної відповідальності.

У сучасних демократичних державах взаємодія ОПВ з громадянським суспільством набуває особливої значущості, оскільки саме вона визначає рівень відкритості, підзвітності та ефективності державного управління. Розвиток громадянського суспільства є не лише показником демократичності політичного режиму, а й важливою умовою сталого соціально-економічного розвитку. У цьому контексті ключову роль відіграють ОПВ, які виступають ініціаторами, координаторами та гарантами функціонування механізмів взаємодії з ІГС.

Під громадянським суспільством зазвичай розуміють сукупність незалежних від держави, але взаємопов'язаних з нею об'єднань, організацій та ініціатив, через які громадяни реалізують свої інтереси, права та свободи. Водночас ОПВ – це система державних і муніципальних інституцій, наділених владними повноваженнями та відповідальністю за ухвалення і реалізацію управлінських рішень. Їхня взаємодія має ґрунтуватися на принципах партнерства, діалогу та взаємної відповідальності [26, с.24].

Формування механізмів взаємодії між публічною владою та громадянським суспільством передбачає створення нормативно-правових, організаційних та інституційних умов для участі громадян у процесах

управління. ОПВ відіграють провідну роль у розробленні законодавства, яке регламентує діяльність громадських організацій, визначає форми громадської участі та гарантує реалізацію права на доступ до публічної інформації. Таким чином, держава створює правове поле, в межах якого громадянське суспільство може ефективно функціонувати та впливати на суспільні процеси [7, с. 1052].

Важливим аспектом діяльності ОПВ є запровадження інституційних механізмів взаємодії, зокрема громадських рад, консультативно-дорадчих органів, публічних слухань, електронних петицій та консультацій з громадськістю. Ці інструменти дозволяють забезпечити зворотний зв'язок між владою та громадянами, сприяють врахуванню суспільних інтересів у процесі ухвалення рішень і підвищують рівень довіри до влади. Водночас ефективність таких механізмів значною мірою залежить від готовності ОПВ до відкритого діалогу та реального врахування позицій громадськості. Окрему увагу слід приділити ролі публічної влади у стимулюванні розвитку громадянської активності. Через програми підтримки, грантове фінансування, інформаційну та освітню діяльність держава може сприяти посиленню інституційної спроможності громадських організацій. У цьому випадку ОПВ виступають не лише як регулятори, а й як партнери громадянського суспільства у вирішенні суспільно значущих проблем. Разом із тим взаємодія між владою та громадянським суспільством супроводжується низкою викликів. Серед них – формалізація механізмів участі, низький рівень довіри громадян до державних інституцій, обмеженість ресурсів та недостатня культура публічного діалогу. Подолання цих проблем потребує системних зусиль з боку ОПВ, спрямованих на підвищення прозорості управлінських процесів, професіоналізацію державної служби та розвиток демократичних практик.

У сучасних демократичних державах громадянське суспільство виступає важливим чинником формування ефективної, відкритої та підзвітної публічної політики. ІГС відіграють роль посередника між державою та громадянами,

забезпечуючи представлення суспільних інтересів у процесі ухвалення політичних рішень. Їхня діяльність сприяє посиленню демократичних практик, розвитку участі населення та формуванню довіри до влади.

Поняття ІГС охоплює широкий спектр організацій і форм самоорганізації громадян, серед яких громадські об'єднання, благодійні фонди, професійні спілки, аналітичні центри, органи самоорганізації населення, неурядові організації та ініціативні групи. Вони функціонують незалежно від державної влади, проте активно взаємодіють з нею у сфері публічної політики. Основною метою їх діяльності є захист прав і свобод громадян, вираження суспільних інтересів та вплив на управлінські процеси. Процес вироблення публічної політики включає етапи визначення проблеми, формування альтернативних рішень, ухвалення політичних рішень і подальшу їх реалізацію та оцінку. ІГС можуть брати участь на кожному з цих етапів. На стадії формування порядку денного вони сприяють актуалізації суспільно значущих проблем шляхом громадських кампаній, звернень, досліджень і публічних дискусій. Завдяки цьому проблеми, які раніше залишалися поза увагою влади, набувають політичної значущості [19, с. 11-12].

Вагомою складовою функціонування громадянського суспільства в сучасних умовах є його аналітична та експертно-дослідницька діяльність, яка набуває особливого значення у процесі формування та реалізації публічної політики. Недержавні організації, громадські об'єднання, а також незалежні аналітичні та експертні центри здійснюють систематичний збір і аналіз соціально-економічної, політичної та правової інформації, на основі якої розробляють обґрунтовані висновки, прогнози й рекомендації для ОПВ різних рівнів. У межах цієї діяльності громадські інституції готують альтернативні проєкти рішень, концепції реформ, експертні оцінки нормативно-правових актів і стратегічних програм розвитку, що сприяє розширенню спектра можливих управлінських підходів та зменшенню ризику прийняття однобічних або формальних рішень. Залучення незалежних експертів і аналітиків дозволяє органам влади враховувати не лише політичні пріоритети чи адміністративні

інтереси, але й об'єктивні дані, результати наукових досліджень, а також реальні запити й очікування різних соціальних груп. Аналітична активність громадянського суспільства також сприяє підвищенню рівня прозорості та підзвітності публічного управління, оскільки результати досліджень і експертні висновки часто стають предметом публічного обговорення та суспільного контролю. У такому контексті управлінські рішення дедалі більше спираються на принципи раціональності, доказовості та соціальної доцільності, що, у свою чергу, позитивно впливає на ефективність державної політики та рівень довіри громадян до інститутів влади.

На етапі реалізації публічної політики ІГС часто виконують функції партнерів держави. Вони можуть залучатися до виконання соціальних програм, надання послуг населенню, реалізації освітніх і гуманітарних проєктів. Така співпраця сприяє ефективнішому використанню ресурсів і забезпечує більшу адресність державної політики. Крім того, громадські організації здатні швидше реагувати на соціальні виклики завдяки гнучкості та близькості до громад.

Окреме місце у функціонуванні сучасної демократичної держави посідає контрольна функція ІГС, яка виступає необхідною умовою забезпечення відкритості, легітимності та ефективності публічного управління. Реалізація цієї функції здійснюється через систему різноманітних механізмів громадського впливу, зокрема громадський моніторинг, участь представників громадськості у консультативно-дорадчих органах, експертно-аналітичну діяльність, а також через інструменти публічного та суспільного контролю за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування [30, с. 57].

Громадський моніторинг як форма соціального контролю передбачає систематичне спостереження, збір та аналіз інформації щодо процесів підготовки, ухвалення та реалізації управлінських рішень, що дозволяє оцінювати їх відповідність задекларованим цілям, нормативно-правовим вимогам і реальним потребам суспільства. Водночас участь громадських інституцій у дорадчих органах при органах влади створює додаткові можливості для інституціоналізованого діалогу між державою та суспільством,

сприяючи врахуванню позицій різних соціальних груп у процесі вироблення публічної політики. Важливою складовою контрольної діяльності громадянського суспільства є аналітична оцінка результативності діяльності органів влади, яка ґрунтується на аналізі програмних документів, звітів, статистичних даних і фактичних результатів реалізації політичних рішень [58].

Такий підхід дозволяє не лише фіксувати досягнення або недоліки управлінських практик, але й формувати обґрунтовані рекомендації щодо їх удосконалення. Особливого значення в цьому контексті набуває публічний характер контролю, оскільки оприлюднення результатів громадських оцінок посилює суспільний резонанс і стимулює органи влади до відповідальної та прозорої поведінки. Водночас ефективність участі ІГС у публічній політиці залежить від низки чинників. Серед них – рівень правової культури, інституційна спроможність громадських організацій, відкритість влади до діалогу та наявність механізмів участі громадян. За відсутності реального партнерства та довіри між державою і суспільством вплив громадських інститутів може мати формальний характер.

Отже, ІГС є невід’ємним елементом сучасної системи публічного управління. Їх участь у виробленні та реалізації публічної політики сприяє демократизації державного управління, підвищенню його ефективності та орієнтації на потреби громадян. Подальший розвиток громадянського суспільства та розширення можливостей його впливу на політичні процеси є важливою передумовою сталого розвитку демократичної держави.

Висновки до розділу 1

Взаємодія ОПВ з громадськістю є ключовим чинником демократичного розвитку сучасної держави. Її сутність полягає у встановленні системного двостороннього зв’язку між владними інституціями та суспільством з метою врахування суспільних інтересів у процесі формування й реалізації управлінських рішень. Така взаємодія сприяє підвищенню легітимності влади,

прозорості управління та довіри громадян до державних інститутів. Основними принципами взаємодії є відкритість, доступність інформації, підзвітність, рівноправність учасників та орієнтація на суспільний діалог. Реалізація цих принципів забезпечує можливість громадськості не лише отримувати інформацію, а й брати активну участь у публічному управлінні. Форми взаємодії ОПВ з громадськістю є різноманітними та охоплюють консультації з громадськістю, громадські слухання, діяльність дорадчих органів, електронні петиції, публічні звіти та використання цифрових комунікаційних платформ. Ефективне поєднання зазначених форм створює умови для сталого розвитку громадянського суспільства та підвищення якості державного управління.

Ефективна взаємодія публічної влади та громадянського суспільства є важливою умовою демократичного розвитку держави. Її основою виступає нормативно-правове забезпечення, яке визначає принципи участі громадян у формуванні та реалізації державної політики. Конституційні норми, закони та підзаконні акти закріплюють механізми громадського контролю, консультацій, участі у прийнятті рішень і доступу до публічної інформації. Інституційний вимір цієї взаємодії представлений системою ОПВ, дорадчих і консультативних структур, а також ІГС, зокрема громадськими об'єднаннями, благодійними фондами та незалежними експертними організаціями. Їх функціонування сприяє узгодженню інтересів держави й суспільства, підвищенню прозорості управлінських процесів і рівня довіри громадян до влади.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

2.1. Стан взаємодії органів публічної влади з громадськістю в Полтавській області

Громадянське суспільство посідає провідне місце серед ключових суб'єктів і рушійних чинників реформаторських процесів в Україні. Його інституційна спроможність значною мірою визначається наявністю та стабільним функціонуванням ІГС, через які відбувається самоорганізація громадян і соціальних груп, забезпечується представництво, реалізація та захист їхніх законних прав і інтересів. Становлення й розвиток громадянського суспільства нерозривно пов'язані зі здатністю населення впливати на формування та ухвалення управлінських рішень органами державної влади, а також реалізовувати право на участь у місцевому самоврядуванні на рівні територіальних громад. До ІГС належать громадські та благодійні організації, релігійні об'єднання, професійні й творчі спілки, організації роботодавців та їх об'єднання, асоціації, органи самоорганізації населення та інші структури. Події новітнього періоду історії України переконливо засвідчили визначальну роль громадян, громадських рухів і об'єднань у процесах захисту демократичних цінностей, державної незалежності та національного суверенітету. У зв'язку з цим формування розвиненого громадянського суспільства розглядається як одна з базових гарантій демократичного поступу держави та визначається пріоритетним напрямом внутрішньої політики України.

Сучасний суспільно-політичний стан Полтавської області характеризується належним рівнем управлінського контролю з боку органів виконавчої влади, відсутністю загострення соціально-політичної напруженості, а також високим ступенем консолідації населення різних

національностей. Політичні сили регіону демонструють підтримку діяльності Збройних сил України та Сил оборони України, активно взаємодіють із громадськими й волонтерськими організаціями з метою надання допомоги військовим формуванням і установам. В області не зафіксовано функціонування екстремістських угруповань, що пропагують радикальні ідеології або здійснюють деструктивну діяльність під прикриттям захисту прав національних меншин. Також відсутні масштабні політичні конфлікти та діяльність політичних партій чи рухів, спрямованих на підриг державності, порушення територіальної цілісності України або виправдання збройної агресії російської федерації.

Станом на сьогодні в Полтавській області зареєстровано понад три тисячі громадських об'єднань, десятки професійних спілок та їх організаційних ланок, а також організації роботодавців і їх об'єднання. Упродовж періоду з січня 2022 року по жовтень 2023 року в регіоні було створено значну кількість нових громадських об'єднань різної тематичної спрямованості, що свідчить про зростання громадянської активності. Особливо вагоме місце в структурі громадянського суспільства області посідають організації учасників АТО/ООС та громадські об'єднання внутрішньо переміщених осіб, які активно співпрацюють з ОПВ у реалізації своїх статутних завдань. Найбільш результативними є низка ветеранських, волонтерських, екологічних та соціально орієнтованих громадських організацій, діяльність яких має відчутний вплив на суспільні процеси в регіоні. З метою налагодження системної взаємодії, координації ініціатив та вироблення узгоджених рішень при Полтавській обласній державній (військовій) адміністрації функціонують консультативно-дорадчі органи, зокрема Громадська рада, консультативні та координаційні ради з питань розвитку громадянського суспільства і підтримки ветеранів війни та членів сімей загиблих захисників України. Аналогічні дорадчі структури діють при районних державних (військових) адміністраціях області, що забезпечує залучення широкого кола ІГС до процесів публічного управління.

Релігійна ситуація в регіоні характеризується стабільністю та відсутністю зафіксованих проявів релігійного радикалізму чи фанатизму. Взаємодія між органами державної влади та релігійними інституціями має врівноважений і толерантний характер. На території області функціонує 1197 релігійних організацій, серед яких 1167 релігійних громад, 11 управлінських структур, 3 духовні навчальні заклади, 8 монастирів, 4 братства та 4 місії. Після початку повномасштабної збройної агресії російської федерації 14 релігійних громад, що перебували у підпорядкуванні московського патріархату, приєдналися до Православної церкви України, а також була утворена нова релігійна громада в селищі Шишаки.

В області активно діють як формалізовані, так і неформальні об'єднання громадян, а також окремі ініціативні особи, залучені до волонтерської діяльності різних напрямів. Зазначені суб'єкти громадянського суспільства у тісній взаємодії з органами влади забезпечують підтримку внутрішньо переміщених осіб, Збройних сил України та підрозділів територіальної оборони. Загалом у регіоні розгорнули діяльність понад сто волонтерських організацій. Найбільш системна співпраця з Полтавською обласною державною (військовою) адміністрацією здійснюється такими інституціями, як благодійний фонд «Карітас Полтава», благодійна організація «Світло надії», громадська організація «Асоціація ветеранів та учасників АТО Полтавщини», благодійна організація «Полтавський батальйон небайдужих», громадська організація «HelpGroup», «Полтавська асоціація бізнесу», а також Республіканський (Громадянський) штаб солідарності в Полтавській області.

Водночас актуалізується потреба у вдосконаленні комунікації між ІГС на місцевому рівні та органами публічного управління, а також у розвитку інструментарію такої взаємодії. Особливого значення набуває використання сучасних інформаційних технологій, консолідація зусиль громадських інституцій області та держави загалом у сфері благодійної й волонтерської діяльності, що є вкрай важливим в умовах сучасних регіональних і глобальних викликів.

Формування та функціонування медіапростору Полтавської області, як і в цілому по Україні, зазнало суттєвого впливу внаслідок повномасштабної війни та запровадження воєнного стану. Водночас регіон і надалі залишається одним із відносно стабільних і розвинених у медійному вимірі. На його території здійснюють діяльність загальнонаціональні, регіональні та місцеві телерадіомовники. Мовлення представлено проводимим і ефірним радіо, цифровим ефірним телебаченням, супутниковими та кабельними мережами, а також інтернет-платформами. Провайдери аудіовізуальних медіасервісів забезпечують доступ до програмних пакетів у 21 населеному пункті області. Окрім цього, функціонують інтернет-видання, інформаційні агентства та друковані ЗМІ. Після набрання чинності Законом України «Про медіа» суб'єкти медійної діяльності Полтавщини активно проходять процедуру реєстрації в Національній раді, у результаті чого формується оновлена регіональна база медіаорганізацій, табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Структура місцевого телерадіопростору Полтавщини

Вид діяльності	Кількість суб'єктів-ліцензіатів	Кількість ліцензій
Проводове радіо	1	1
Аналогове ефірне радіомовлення	15 (зокрема й 5 зареєстрованих в інших областях)	15
Телевізійне мовлення в кабельній мережі	8	8
Цифрове мовлення	7 (зокрема й 2 зареєстрованих в інших областях)	10
Супутникове мовлення	1	1
Провайдери програмної послуги (кабельне телебачення)	16 (зокрема й 5 зареєстрованих в інших областях)	22
		Усього: 57

Джерело: [21]

Наведені у таблиці 2.1 відомості характеризують стан і структуру телерадійного сегмента медіапростору Полтавської області станом на кінець 2023 року. Поряд із цим у регіоні обліковується 484 друковані медіа, серед яких 30 функціонують у статусі реформованих, а також близько 100 онлайн-видань.

Нині в області здійснюють діяльність приблизно 130 суб'єктів видавничої справи, зокрема видавці, виробники поліграфічної продукції та розповсюджувачі книжкової продукції різних форм власності. Їхня робота спрямована на забезпечення інформаційних, культурних, освітніх, професійних та інших суспільно значущих потреб населення. Водночас розвиток регіонального медіапростору ускладнюється низкою проблем, серед яких ключовими залишаються дефіцит фінансових і кадрових ресурсів, зумовлений воєнними діями, потреба у формуванні та практичному застосуванні сучасної нормативно-правової бази реформування комунальних медіа, а також труднощі, пов'язані з передплатою та логістикою доставки друкованих видань.

Еволюція інформаційного середовища в умовах пандемії COVID-19 та з початку повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України зумовила суттєве зростання ролі соціальних мереж у національному й глобальному інформаційному просторі. Це посилило їх вплив на внутрішні та зовнішні суспільно-політичні процеси, а також на стан дотримання прав і свобод людини, зокрема у контексті забезпечення принципу рівності прав користувачів цифрових платформ. Швидке розширення каналів доступу до інформації на тлі інтенсивного розвитку цифрових технологій за умов недостатнього рівня медіаграмотності населення сприяє зниженню критичного сприйняття інформаційних повідомлень. Така ситуація створює передумови для маніпулювання громадською думкою, посилення впливу дезінформації та деструктивної пропаганди, а також поширення конспірологічних наративів, що становить потенційну загрозу політичній і економічній стабільності демократичних держав.

Актуальним залишається питання реалізації на регіональному рівні державної політики щодо формування сприятливих умов для розвитку книговидавничої галузі та системи книгорозповсюдження. Розв'язання цієї проблеми потребує комплексної організаційної й фінансової підтримки, оскільки стійка тенденція до зниження ролі книги в суспільстві, особливо серед учнівської молоді, засвідчує необхідність активізації заходів із популяризації

читання та збільшення відповідних ресурсів. Книга традиційно виступає одним із базових чинників формування духовного потенціалу нації. В умовах сучасних процесів відродження та утвердження української культури її значення набуває особливої ваги, адже книговидання є важливою складовою культурного простору суспільства. Не випадково ця сфера постійно перебуває у полі зору органів державної влади, наукової спільноти та громадських діячів. Водночас творчий і науковий потенціал місцевих письменників, публіцистів і дослідників реалізується не в повному обсязі, оскільки значна частина суспільно важливих і затребуваних читацькою аудиторією праць, підготовлених на високому художньому та науковому рівні, не має можливостей для видання у комерційному сегменті. Таким чином, розвиток книговидавничої сфери та забезпечення доступності книжкової продукції для різних соціальних, професійних і вікових груп населення істотно впливають на розв'язання проблем, пов'язаних із історичною пам'яттю, духовним розвитком, освітою, наукою, культурою та рівнем поінформованості суспільства.

Інформаційний фонд Державного архіву Полтавської області налічує 1 361 839 одиниць зберігання управлінської та науково-технічної документації, матеріалів особового походження, а також документів на спеціальних носіях, зокрема кіно-, фото-, фоно- та відеодокументів. Найдавніші архівні матеріали датуються 1692 роком. У складі фондів зберігаються три унікальні документи – універсали українських гетьманів І. Мазепи, К. Розумовського та І. Скоропадського, включені до Національного реєстру унікальних пам'яток історії України та реєстрів ЮНЕСКО, а також особливо цінні документи й матеріали з обмеженим доступом. Архівні фонди розміщені у двох будівлях, що перебувають у спільній власності територіальних громад Полтавської області та передані архіву в оперативне управління. Пріоритетним завданням установи є забезпечення надійного збереження та охорони документальних інформаційних ресурсів.

Охорона архівних приміщень відповідно до вимог ДСТУ 8889:2019 «Документи з паперовими носіями. Правила зберігання Національного

архівного фонду. Технічні вимоги» розглядається як сукупність організаційних і технічних заходів, спрямованих на забезпечення належного рівня безпеки архівної інфраструктури. Зазначений комплекс включає фізичну охорону двох архівних будівель, розташованих за адресами: вул. Пушкіна, 18/24 та вул. лейтенанта Кісельова (із функціонуванням двох постів), а також технічне обслуговування систем охоронно-попереджувальної та пожежної сигналізації, пульта централізованого спостереження і систем відеонагляду в обох приміщеннях.

Однією з ключових передумов збалансованого й сталого розвитку суспільства є дотримання принципу рівності прав і можливостей жінок та чоловіків. Реалізація державної політики у сфері підтримки громадянського суспільства та розвитку інформаційного простору на регіональному рівні здійснюється з урахуванням положень Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Вона орієнтована, зокрема, на забезпечення паритетної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно значущих рішень, формування в суспільстві культури гендерної рівності, розвиток просвітницької діяльності у відповідній сфері та протидію поширенню інформації, що містить дискримінаційні за ознакою статі наративи.

Відповідно до чинного законодавства регіональні медіа відіграють важливу роль у запобіганні проявам дискримінації та насильства за ознакою статі, а також у недопущенні поширення матеріалів, які відтворюють або закріплюють стереотипні уявлення щодо соціальних ролей і функцій жінок і чоловіків чи опосередковано схвалюють дискримінаційні практики. Урахування потреб і інтересів різних соціальних груп населення та ІГС сприяє скороченню гендерних диспропорцій, забезпеченню рівності прав і можливостей у різних сферах суспільного життя та усуненню будь-яких форм дискримінації. Водночас питання незалежного отримання та рівного доступу до суспільно важливої інформації для жінок і чоловіків є базовим елементом формування справедливого інформаційного суспільства.

З огляду на сучасні суспільно-політичні умови доцільним є розширення підходів до аналізу гендерної проблематики, з урахуванням не лише традиційної дихотомії «жінка/чоловік», а й виміру «цивільний/військовий». Комплексна програма ґрунтується на гендерно чутливих засадах щодо Захисниць і Захисників України, забезпечує їх доступ до соціально значущої інформації та сприяє налагодженню ефективної комунікації між ОПВ й відповідними громадськими інституціями. З метою підвищення результативності реалізації державної політики у сфері гендерної рівності Полтавська обласна державна (військова) адміністрація здійснює системну взаємодію з громадськими та міжнародними організаціями.

Для формування сприятливого середовища розвитку громадських ініціатив і процесів самоорганізації, становлення та функціонування ІГС, а також налагодження ефективної взаємодії між громадянами, цими інститутами, органами державної влади, місцевого самоврядування й медіа була розроблена Комплексна програма сприяння розвитку громадянського суспільства та інформаційного простору Полтавської області на 2024-2027 роки [21]. Реалізація Програми передбачає впровадження системи заходів, спрямованих на підвищення відкритості діяльності публічної влади, розширення доступу до інформації, забезпечення участі ІГС та громадян у підготовці й експертизі проєктів нормативно-правових актів, здійсненні громадського контролю за ефективністю роботи органів влади. Особливу увагу приділено залученню громадськості до процесів формування та реалізації державної й регіональної політики, розвитку різноманітних форм партнерської взаємодії між публічною владою та ІГС, підтримці їх ініціатив і систематичному вивченню громадської думки мешканців області.

Реалізація Комплексної програми сприятиме формуванню й упровадженню інноваційних форматів взаємодії ОПВ з ІГС, а також створенню умов для зростання громадянської активності та інституційної спроможності громадських об'єднань у розв'язанні актуальних завдань економічного, соціального, гуманітарного й культурного розвитку регіону та

ефективному здійсненні системних реформ. Водночас програма передбачає розширення можливостей доступу до інформаційних ресурсів, підвищення рівня інформаційної культури, медіаграмотності й критичного мислення населення з метою формування навичок верифікації фактів, оцінювання надійності джерел та розпізнавання маніпулятивних інформаційних практик. Окремий акцент робиться на модернізації підходів до популяризації української книги як інструменту сталого інтересу до читання та всебічного розвитку особистості, а також на забезпеченні збереження культурної спадщини, зокрема документальних пам'яток, шляхом створення електронних архівів і гарантування відкритого доступу до них для сучасних і майбутніх поколінь.

2.2. Взаємодія органів публічної влади з громадськістю в умовах воєнного стану на прикладі Гребінківської міської ради

Взаємодія органів місцевого самоврядування з населенням посідає ключове місце у забезпеченні результативного, прозорого та підзвітного управління на рівні територіальних громад. Реалізація комунікаційної політики в цій сфері передбачає насамперед системне інформування громадськості, що здійснюється шляхом використання різноманітних каналів комунікації. До них, зокрема, належать:

- прямі форми комунікації, які охоплюють особисті контакти громадян або їхніх об'єднань із представниками органів місцевої влади, а також проведення індивідуальних зустрічей і обговорень актуальних питань із посадовими особами;

- комунікація із застосуванням засобів зв'язку, що передбачає використання телефонного зв'язку та різних форм персонального листування з метою оперативного та ефективного обміну інформацією;

– опосередкована взаємодія через ЗМІ, яка реалізується шляхом інформування громадськості за допомогою друкованих видань, телебачення, радіомовлення, інтернет-ресурсів та інших медіаканалів [9, с. 18].

Застосування зазначених інструментів комунікації дає змогу органам місцевого самоврядування формувати цілісне уявлення громадськості про напрями та результати своєї діяльності, а також своєчасно інформувати населення про заплановані заходи, проблемні питання та виклики, що виникають у процесі управління.

Показовим у цьому контексті є досвід організації взаємодії з громадськістю Гребінківської міської ради. Діяльність цього органу місцевого самоврядування спрямована на налагодження відкритих і партнерських відносин із громадянами, ІГС, ЗМІ, політичними партіями та іншими суб'єктами, що функціонують на території громади. Кінцевою метою такої взаємодії є забезпечення реалізації конституційних прав мешканців громади та зміцнення рівня суспільної довіри до ОПВ.

Для досягнення зазначеної мети Гребінківською міською радою визначено комплекс завдань, серед яких: забезпечення відкритості та прозорості у взаємодії з громадянами та організаціями; гарантування доступу населення до інформації про діяльність органів місцевого самоврядування; організація інформаційно-просвітницьких заходів, спрямованих на підвищення рівня обізнаності мешканців громади; стимулювання громадської зацікавленості у процесах місцевого управління; формування та підтримання стабільних комунікаційних зв'язків із громадсько-політичними організаціями та медіа; розвиток активного діалогу з різними соціальними групами; запобігання конфліктним ситуаціям та їх врегулювання у разі виникнення внаслідок управлінських рішень; а також формування позитивного іміджу громади як самодостатнього інституту, спроможного забезпечувати та захищати права і законні інтереси громадян.

Таким чином, взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю виступає невід'ємною складовою ефективного місцевого

управління. Основні напрями такої взаємодії Гребінківської міської ради з громадськістю узагальнено та подано на рис. 2.1.

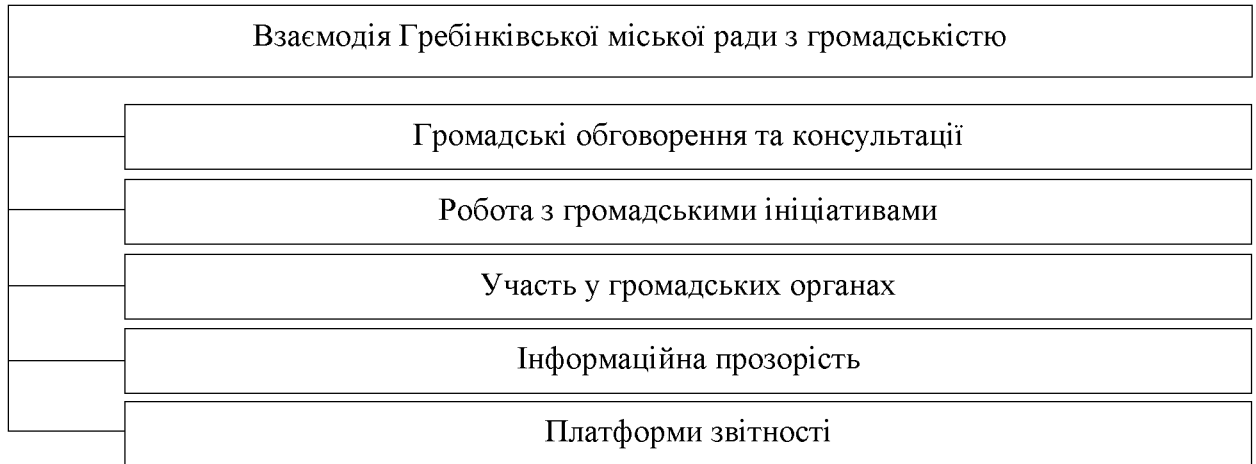

Рис. 2.1. Основні напрями взаємодії Гребінківської міської ради з громадськістю [10]

Взаємодія Гребінківської міської ради з громадськістю реалізується через комплекс усталених інструментів та механізмів комунікації. Зокрема, важливе місце посідають громадські обговорення і консультації, які проводяться на регулярній основі із залученням різних соціальних груп населення. У межах таких заходів організуються публічні слухання з питань формування місцевого бюджету, розвитку інфраструктури, реалізації соціальних програм та інших напрямів місцевої політики.

З метою інформування населення про результати діяльності та стратегічні плани розвитку міська рада використовує платформи звітності, зокрема офіційний вебсайт і сторінки в соціальних мережах. Це забезпечує можливість громадянам систематично отримувати актуальну інформацію, здійснювати громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування та висловлювати власні пропозиції й зауваження.

Важливим напрямом взаємодії є підтримка громадських ініціатив, що проявляється у сприянні реалізації проєктів, спрямованих на соціально-економічний розвиток територіальної громади. Така діяльність передбачає налагодження партнерських відносин із місцевими ініціативними групами та

громадськими об'єднаннями. Крім того, міська рада бере активну участь у роботі дорадчих і консультативних органів, що створює умови для спільного напрацювання рішень та координації зусиль у вирішенні пріоритетних проблем місцевого значення.

Окрему увагу приділено забезпеченню інформаційної відкритості, що передбачає вільний доступ громадян до відомостей про ухвалені рішення, використання бюджетних коштів і поточну діяльність ради. Регулярне оприлюднення звітів, пресрелізів та інформаційно-аналітичних матеріалів сприяє підвищенню рівня прозорості та формуванню довіри з боку громади. Сукупність зазначених інструментів створює підґрунтя для ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю та забезпечує умови для конструктивного діалогу і спільного розвитку громади.

Створення офіційного вебсайту Гребінківської міської ради є важливим кроком у напрямі реалізації принципів відкритості та прозорості діяльності органів місцевого самоврядування відповідно до вимог чинного законодавства України, зокрема Законів України «ПМСУ», «Про інформацію», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні ЗМІ». Офіційний веб-ресурс міської ради відповідає сучасним стандартам інформаційної доступності та комунікації з громадськістю. До його ключових переваг належать забезпечення оперативного доступу громадян до актуальної інформації про діяльність ради, ухвалені рішення, проекти та події в громаді; підвищення прозорості управлінських процесів і, відповідно, рівня суспільної довіри; формування ефективного механізму зворотного зв'язку між органами влади та населенням; а також використання сучасних цифрових технологій для зручного представлення інформації різним категоріям користувачів. Зображення головної сторінки офіційного сайту Гребінківської міської ради наведено на рис. 2.2.

У результаті аналізу встановлено наявність низки системних проблем у сфері взаємодії Гребінківської міської ради з ІГС. Зокрема, відсутній спеціалізований та належно структурований підрозділ, функціонально

орієнтований на забезпечення комунікації з громадськістю, попри існування інших організаційних ланок. Водночас працівники окремих структурних підрозділів перевантажені виконанням завдань, що не належать безпосередньо до сфери громадської участі, що негативно позначається на якості такої взаємодії. Додатково фіксується недостатній рівень міжвідомчої координації між підрозділами, залученими до налагодження зв'язків із громадськістю, а також обмежене інформування населення щодо порядку організації та результатів проведення консультацій. Окремою проблемою є слабо розвинена комунікація з представниками ЗМІ.

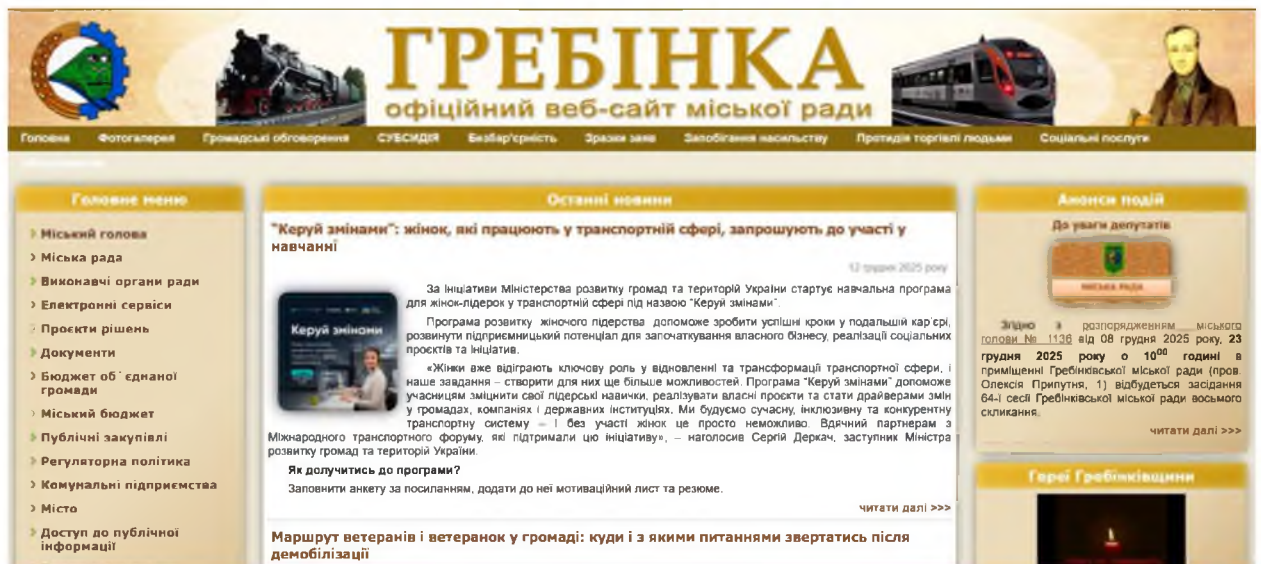

Рис. 2.2. Демонстрація екрану офіційного сайту Гребінківської міської ради [10]

Суттєвий вплив на трансформацію механізмів взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю справило запровадження воєнного стану в Україні у зв'язку з повномасштабною збройною агресією російської федерації. Воєнний стан було введено Указом Президента України № 64/2022, який набрав чинності 24 лютого 2022 року. Реалізація цього правового режиму зумовила тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод громадян та коригування низки адміністративних процедур відповідно до положень Закону України «ППРВС» [57].

У межах зазначених змін було запроваджено низку норм, що опосередковано звузили можливості громадської участі на місцевому рівні. Зокрема, на період дії воєнного стану не застосовуються вимоги щодо оприлюднення проєктів нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування та відповідних адміністрацій. Крім того, оновлення регламентів місцевих рад призвело до функціонування постійних депутатських комісій і проведення пленарних засідань без повноцінного дотримання принципів відкритості та публічності. Також мали місце випадки призупинення розгляду та надання відповідей на звернення юридичних і фізичних осіб, що обґрунтовувалося дією форс-мажорних обставин та спеціальними нормами законодавства про воєнний стан і доступ до публічної інформації.

Окрему роль у зниженні рівня прозорості відіграли рекомендації, закріплені в низці нормативно-правових актів, щодо обмеження функціонування інформаційно-комунікаційних систем і електронних реєстрів з міркувань безпеки. Унаслідок цього доступ громадян до офіційної інформації був істотно ускладнений, а окремі органи місцевого самоврядування тимчасово припинили роботу своїх офіційних вебресурсів у період з лютого по травень 2022 року. Хоча такі заходи розглядалися як інструмент захисту персональних і публічних даних, вони водночас стали чинником зменшення можливостей громадської участі у процесах ухвалення управлінських рішень та здійснення громадського контролю за діяльністю органів влади в умовах воєнного стану.

Додатковим фактором трансформації громадської активності стала релокація значної частини представників громадських організацій із територій, що опинилися в зоні бойових дій або тимчасової окупації. Переміщення відбувалося як у межах України, так і за її кордони, що призвело до ослаблення інституційної спроможності окремих громадських об'єднань. Імовірно, частина з них переорієнтувала свою діяльність на надання волонтерської та гуманітарної допомоги Збройним Силам України та іншим військовим формуванням, тоді як інші фактично припинили функціонування.

Аналогічні процеси релокації мали місце і серед працівників органів місцевого самоврядування та комунальних установ, що в сукупності спричинило зниження інтенсивності їх взаємодії з громадянським суспільством у перші місяці повномасштабної війни.

Окрім цього, в умовах воєнного стану запроваджено низку правових обмежень, зумовлених вимогами національного законодавства. Зокрема, відповідно до положень Закону України «ППРВС» (ст. 19), встановлено заборону на проведення страйків, масових зібрань і публічних акцій. Також введено обмеження у сфері збирання та поширення окремих видів інформації, що супроводжується звуженням свободи думки та слова. У цьому контексті забороняється агітаційна діяльність і розповсюдження матеріалів, пов'язаних із діяльністю проросійських політичних сил, громадських об'єднань та афілійованих із ними структур [57].

Що стосується забезпечення доступу громадян до інформації в період воєнних дій, то стаття 6 Закону України «ПДП» [52] визначає вичерпний перелік підстав для відмови у наданні відповіді на інформаційні запити. Поряд із цим, на практиці запроваджено додаткові обмеження щодо збирання пропозицій та використання інших інструментів громадської участі. Сукупність зазначених чинників справляє негативний вплив на характер і якість взаємодії ОПВ з ІГС.

Воєнні умови в Україні також істотно ускладнили процес реалізації реформ і традиційні канали обміну інформацією між центральними та регіональними рівнями управління. Значна частина громадян не володіє достатніми компетентностями для повноцінного використання можливостей, які надають реформи. З одного боку, суспільство демонструє готовність долучатися до процесів відновлення та покращення соціально-економічної ситуації в державі, однак, з іншого боку, відсутнє чітке розуміння механізмів такої участі. За цих обставин органи влади потребують посилення комунікаційної спроможності, оскільки не завжди адекватно ідентифікують реальні потреби населення та не в усіх регіонах здатні забезпечити ефективну

взаємодію і діалог. Додатково слід відзначити скорочення кількості громадських організацій та інституцій, спроможних впливати на рівень громадянської участі й формування зваженої публічної політики. Зокрема, простежується дефіцит лідерів думок і активних представників громадського сектору, які могли б сприяти консолідації спільнот та системному адвокатуванню суспільно значущих змін.

Висновки до розділу 2

Стан взаємодії ОПВ з громадськістю в Полтавській області формується під впливом загальнодержавних тенденцій розвитку публічного управління, а також регіональних соціально-економічних та безпекових чинників. Упродовж останніх років у регіоні простежується поступове інституційне оформлення механізмів залучення громадськості до процесів ухвалення управлінських рішень, що реалізується через діяльність громадських рад, проведення консультацій з громадськістю, електронні звернення громадян та використання цифрових інструментів комунікації.

Органи обласної та місцевої влади Полтавщини декларують відкритість і прозорість як базові принципи взаємодії з населенням, що відображається у функціонуванні офіційних веб-ресурсів, сторінок у соціальних мережах та регулярному інформуванні громадян про управлінські рішення. Водночас практична ефективність таких форм взаємодії залишається нерівномірною. Участь громадськості часто має консультативний або формальний характер і не завжди супроводжується реальним урахуванням пропозицій та ініціатив громадян під час формування політики на регіональному та місцевому рівнях.

Суттєвий вплив на стан взаємодії ОПВ з громадськістю в Полтавській області справляють умови воєнного стану. Обмеження окремих форм громадської активності, переорієнтація ресурсів на забезпечення оборонних і гуманітарних потреб, а також зниження інституційної спроможності частини

громадських організацій звужують можливості для сталого діалогу між владою та суспільством. Водночас саме в цих умовах посилюється значення волонтерських ініціатив, неформальних мереж взаємодії та партнерства між органами влади і громадянським суспільством.

Загалом стан взаємодії ОПВ з громадськістю в Полтавській області можна охарактеризувати як такий, що перебуває на етапі трансформації. Подальше його вдосконалення потребує підвищення якості комунікацій, розвитку культури участі, зміцнення спроможності громадських інституцій та запровадження дієвих механізмів зворотного зв'язку, здатних забезпечити реальний вплив громадян на процеси публічного управління.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

3.1. Напрями розвитку взаємодії органів публічної влади з громадянською

Подальше становлення громадянського суспільства та утвердження його ролі в системі публічного управління нерозривно пов'язані з рівнем громадянської активності, готовністю індивідів до самостійного пошуку шляхів розв'язання суспільно значущих проблем і прийняття відповідальності за результати власної участі. Однією з ключових викликів у цьому контексті є підтримання або формування внутрішньої консолідації в різних сферах суспільного буття. Забезпечення доступу громадян до управлінських процесів, виконання публічних функцій і здійснення контролю за їх реалізацією створює передумови для досягнення суспільної рівноваги та зменшення соціальної напруженості. Розвиток економічних відносин, що знижують залежність особи від держави, стимулює формування інших типів соціальних зв'язків, які сприяють інституційному зміцненню громадянського суспільства. Взаємодія між бізнес-середовищем і громадянським сектором має взаємообумовлений характер: інтеграція особистості в ІГС сприяє її відокремленню від надмірного державного впливу, формуванню автономного мислення та реалізації індивідуального потенціалу, насамперед у сфері економічної діяльності.

Практика європейських країн у сфері залучення громадян до адміністративних процедур засвідчує використання різноманітних механізмів впливу громадян на діяльність органів влади, зокрема консультацій, спільного ухвалення рішень та обов'язкового інформування суспільства щодо державних справ. Сучасні управлінські підходи передбачають розширення доступу до інформації та посилення впливу громадян на рішення, що безпосередньо стосуються їхніх інтересів, включаючи можливість підтримки

або блокування ініціатив, трансформації їх змісту чи формування коаліцій для реалізації визначених вимог.

Водночас у країнах Західної Європи з другої половини ХХ століття фіксується стійка тенденція до зниження рівня виборчої участі, що, за оцінками дослідників, може свідчити про кризу довіри до інститутів влади або прояви дефіциту демократії. У цьому зв'язку доцільно розрізняти інституційний дефіцит демократії, пов'язаний із бюрократизацією та віддаленням владних структур від громадян, і соціальний дефіцит демократії, що проявляється у бар'єрах для повноцінного розвитку громадянського суспільства. Подолання цих проблем потребує послідовного зміцнення довіри до влади шляхом упровадження інструментів, заснованих на принципах відкритості та прозорості. Залучення громадян до безпосередньої участі в управлінських процесах виступає необхідною умовою розвитку громадянського суспільства в сучасних умовах.

Формування та розвиток ІГС зумовлені низкою чинників. По-перше, обмеженість державних фінансових ресурсів не дозволяє публічній владі повною мірою задовольнити всі соціальні запити, що змушує визначати пріоритети фінансування окремих груп. По-друге, зростає роль нових суб'єктів публічної взаємодії – громадських організацій, фондів і об'єднань, орієнтованих на вплив на суспільно значущі процеси. По-третє, посилюється вплив медіа, які актуалізують проблеми, що залишаються поза увагою посадових осіб. По-четверте, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій забезпечує оперативний доступ до відомостей про діяльність органів влади. По-п'яте, існує ризик редукації ролі громадян до пасивних споживачів публічних послуг.

За таких умов проблема соціального навантаження на державу не може бути вирішена виключно шляхом приватизації або комерціалізації. Сукупність зазначених факторів зумовлює необхідність партнерської взаємодії органів влади з громадянами як передумови розвитку громадянського суспільства. Водночас ІГС, насамперед громадські організації, повинні здійснювати свою

діяльність у правовому полі та вибудовувати відносини з державою на засадах партнерства, спрямованого на задоволення потреб населення і захист його прав та законних інтересів. Особливого значення набуває забезпечення прозорості діяльності громадських організацій, відкритості інформації щодо їхніх цілей, напрямів роботи, проєктів і заходів, що створює умови для звернення громадян по допомогу у вирішенні актуальних проблем. Дотримання встановлених правил і вимогливість не лише до державних інституцій, а й до власної діяльності сприяють розвитку партнерських відносин і підвищенню рівня суспільної довіри.

Рівень довіри до взаємодії між органами державної влади та громадським сектором може бути оцінений за допомогою спеціальних індикаторів. Зокрема, використовується індекс якості співпраці, що охоплює шість складових: наявність інституційної інфраструктури взаємодії; публічну доступність інформації про її елементи, включаючи фінансові й нефінансові форми підтримки та базові цінності співпраці; фінансові механізми взаємодії, зокрема співвіднесення делегованих завдань із наданими ресурсами; нефінансові форми співпраці, такі як надання приміщень, участь у дорадчих органах, консультування з питань нормативно-правових актів та взаємне інформування про заплановані заходи; рівень обізнаності громадських організацій щодо умов і принципів співпраці з органами влади; а також загальну задоволеність результатами взаємодії, що відображає інтегральну оцінку ефективності партнерства, рівень довіри та готовність використовувати таку модель у подальшій практиці.

Зростання рівня суспільної довіри до інститутів влади може бути досягнуте, зокрема, через залучення громадян до процесів забезпечення громадського порядку та участі у публічному управлінні. У західному науковому дискурсі поняття «публічна політика» здебільшого використовується у множині – «публічні політики», що підкреслює різноманітність напрямів діяльності, спрямованих на розв'язання ключових проблем населення. На локальному рівні існує значна кількість окремих

політик, відповідальність за реалізацію яких покладається на органи місцевого самоврядування. Саме вони забезпечують імплементацію державних рішень, програм і проєктів, а також формують умови для результативної взаємодії з іншими суб'єктами місцевого розвитку. Обрання центральними органами влади управлінської моделі, що передбачає активну участь місцевих інституцій у реалізації державної політики, свідчить про поглиблення процесів децентралізації.

Характерною рисою публічної політики є її поетапний, циклічний характер. Реалізація публічних програм охоплює ідентифікацію та аналіз проблем, розроблення альтернативних механізмів їх вирішення, формування інструментів впливу, проведення консультацій із зацікавленими сторонами, оцінювання чинників активності та коригування запланованих заходів. Після ухвалення управлінських рішень здійснюється їх практична реалізація, а згодом – повторна оцінка досягнутих результатів. Важливою складовою цього процесу є налагодження партнерських відносин із місцевими організаціями та забезпечення необхідних людських і фінансових ресурсів.

У державах європейського простору громадянське суспільство визнається повноправним учасником формування та реалізації публічної політики. Громадяни та їхні об'єднання систематично залучаються до управлінських процесів у різних сферах, що дозволяє частково зменшити навантаження на державу у виконанні соціальних функцій за умови збереження високих стандартів соціального забезпечення. За експертними оцінками, економія державних витрат у таких випадках може становити від 30 до 37 % загальної вартості відповідних послуг.

Ключову роль у розвитку ефективної взаємодії між громадськими організаціями, населенням, органами влади та економічними структурами в країнах ЄС відіграють органи місцевого самоврядування. Це зумовлено тим, що місцеве самоврядування є формою народовладдя, яка надає територіальним громадам можливість самостійно вирішувати питання, що безпосередньо стосуються їхніх інтересів. Через діяльність цих органів

забезпечується оперативний зворотний зв'язок щодо сприйняття громадянами державної політики.

Практика європейських країн засвідчує, що органи місцевої влади реалізують широкий спектр публічних політик, зокрема у співпраці з установами соціальної підтримки, такими як центри допомоги сім'ям або соціальні служби. Їх діяльність спрямована на створення умов для відновлення життєвої самостійності населення шляхом поєднання пасивних заходів соціальної допомоги та активних інструментів розвитку життєвих і професійних навичок. Це сприяє підвищенню здатності громадян до працевлаштування та соціальної взаємодії. Водночас місцева влада здійснює превентивні заходи, спрямовані на мінімізацію ризиків соціального відчуження. У сфері охорони здоров'я її повноваження охоплюють питання поводження з відходами, забезпечення якості повітря, води й ґрунтів, а також просторове планування територій. В освітній політиці органи місцевого самоврядування відповідають за якість навчального процесу, тоді як у сфері ринку праці – за узгодження попиту та пропозиції робочої сили [3, с. 11-12].

Реалізація місцевої політики, як свідчить практика, потребує партнерського підходу, оскільки сучасні соціально-економічні проблеми мають багатовимірний характер і вимагають поєднання знань та ресурсів різних секторів. Делегування частини виконавчих повноважень з центрального на місцевий рівень підвищує значущість професійної реалізації місцевих політик. Досягнення відчутних результатів для населення можливе за умови системної співпраці органів місцевого самоврядування з неурядовими організаціями. Таке партнерство виступає сталою моделлю взаємодії, адаптованою до реальних потреб громадян, оскільки муніципалітети стикаються з комплексними економічними та соціальними викликами, подолання яких потребує узгоджених дій державного й недержавного секторів.

Міждисциплінарний характер суспільних процесів зумовлює неможливість реалізації інтересів окремих соціальних груп поза взаємодією з іншими суб'єктами. Органи місцевої влади, орієнтовані на досягнення високих показників ефективності, не спроможні забезпечити належний рівень

добробуту населення без системної співпраці з громадськими об'єднаннями, підприємницьким сектором та роботодавцями. Водночас ІГС також не можуть повноцінно функціонувати без підтримки та партнерської участі органів місцевого самоврядування. За таких умов кожен учасник взаємодії набуває потенціалу впливу на соціально-економічний розвиток інших сторін. Локальні управлінські практики мають ґрунтуватися на принципі досягнення узгоджених рішень із залученням місцевих стейкхолдерів, що створює передумови для збалансованого розвитку соціальних, економічних і професійних спільнот. Результативна взаємодія стає можливою за умови гармонізації приватних інтересів окремих груп із загальносуспільними цілями. У контексті реалізації принципу субсидіарності діяльність органів місцевого самоврядування та громадських організацій має взаємодоповнювальний характер, оскільки впровадження публічної політики є неможливим без активної участі ІГС.

Громадські організації відіграють важливу роль у функціонуванні державної влади, сприяючи глибшому розумінню соціальної реальності, оперативному реагуванню на актуальні виклики та підтриманню суспільної стабільності. Окрім того, здійснення професійного громадського контролю за діяльністю органів влади позитивно впливає на якість управлінських рішень і рівень їх ефективності. Водночас надмірне адміністративне втручання та жорсткий державний контроль обмежують спроможність громадських організацій виконувати зазначені функції. У зв'язку з цим актуалізується потреба у формуванні оптимальної моделі взаємодії, яка забезпечувала б баланс інтересів усіх учасників комунікаційного процесу.

Важливим аспектом реалізації публічної політики як форми суспільної діяльності, спрямованої на розв'язання актуальних проблем, є управління людськими ресурсами та розвиток відповідних соціальних і професійних компетентностей у межах організацій і установ. Особливого значення набуває принцип участі, що передбачає залучення організацій, інституцій і соціальних груп до процесів місцевого розвитку та покладання на них відповідальності за

результати цієї діяльності. Відповідальність у цьому контексті розглядається не лише як здатність виконувати визначені обов'язки відповідно до етичних норм, а й як уміння здійснювати самоконтроль та прогнозувати правові й моральні наслідки власних рішень і дій.

У процесі формування місцевої публічної політики громадські організації репрезентують інтереси окремих соціальних груп і громадян. Співпраця органів місцевого самоврядування з інститутами третього сектору забезпечує низку позитивних ефектів, зокрема розподіл відповідальності між партнерами, інституціоналізацію громадських організацій як рівноправних учасників політичного процесу, посилення спроможності політичних акторів та орієнтацію управлінських рішень на реальні потреби місцевих спільнот. У результаті такої взаємодії формується більш ефективна модель співпраці між владою та громадянським суспільством.

Підвищення рівня суспільної довіри та зміцнення соціальної єдності вимагає значних зусиль з боку органів влади, що зумовлює необхідність винесення питання соціальної згуртованості на рівень публічного обговорення. Активні та свідомі громадяни в умовах демократичної держави здатні ініціювати нові підходи до вирішення суспільно важливих проблем, а також стимулювати владу до ефективних дій, використовуючи наявні фінансові, організаційні та інституційні ресурси. Взаємодія органів державної влади з громадськістю виступає ключовою передумовою конструктивної реалізації публічної політики та належного контролю за її виконанням. Залучення людського капіталу до реалізації стратегічних завдань розвитку держави сприяє підвищенню результативності управлінської діяльності та зміцненню взаємної довіри між владою і суспільством.

Функціонування ІГС як одного з основних індикаторів демократичного розвитку передбачає їх активну участь у суспільному житті та визнання їх партнерської ролі у взаємодії з державними інституціями. Основним завданням громадянського суспільства є формування спільної з органами влади системи відповідальності за стан суспільних процесів шляхом залучення

громадських організацій до вирішення соціально-економічних проблем. Водночас співпраця суспільства з державою забезпечує представництво інтересів громадян і демонструє рівень їх здатності до самоорганізації, а ступінь залученості населення до різних соціальних структур слугує важливим показником розвитку громадянського суспільства.

У міжнародному науковому дискурсі, зокрема в європейській традиції, утвердилася теза про визначальну роль громадянського суспільства у формуванні демократичного політичного устрою. Рівень його розвитку безпосередньо корелює зі стійкістю та якістю демократичних інститутів: розвинене громадянське суспільство створює передумови для утвердження демократичних моделей управління, тоді як його слабкість або фрагментарність підвищує ризики домінування авторитарних чи тоталітарних форм влади. Водночас характер політичного режиму зумовлює обсяг особистісних свобод, спектр прав людини і громадянина, а також реальні механізми їх забезпечення та захисту.

У дослідженнях американського науковця А. Догерті, присвячених аналізу траєкторій розвитку окремих держав (зокрема Чилі, Філіппін, Бангладешу, Сербії), наголошується, що громадянське суспільство саме по собі не здатне гарантувати соціальну злагоду та політичну стабільність. Автор підкреслює необхідність існування інституційного підґрунтя, насамперед у вигляді політичних партій, які структурують суспільні інтереси та забезпечують їх представництво у владному процесі. У цьому контексті конструктивна взаємодія між ІГС і політичними партіями розглядається як важливий чинник утвердження демократичних цінностей. При цьому ключовою засадою громадського контролю виступає принцип об'єктивності, що передбачає відкритість і прозорість залучення всіх зацікавлених сторін.

Альтернативний підхід до осмислення ролі громадянського суспільства пропонує Д. Райлі у праці «Громадянська основа фашистської Європи», де обґрунтовується думка про те, що активність громадянських структур може зумовлювати різні політичні наслідки залежно від характеру домінуючої

політики та наявності гегемоністських практик. Відтак, у період суспільно-політичних трансформацій важливою передумовою сталого розвитку держави є функціонування зрілих і відповідальних суб'єктів – громадянського суспільства, політичних партій та ОПВ, взаємодія яких сприяє соціально-економічному поступу та зростанню взаємної довіри [30, с. 298-316].

Разом із тим залучення громадськості до процесів державотворення ускладнюється низкою структурних і ментальних бар'єрів, серед яких – недостатній рівень поінформованості про можливості публічної комунікації, скептичне ставлення органів влади до ініціатив громадян, а також брак успішних практик співпраці між місцевими громадами та владними інституціями. Попри це, участь громадян у прийнятті управлінських рішень створює умови для орієнтації на довгостроковий розвиток, узгодження інтересів різних соціальних груп і формування спільної відповідальності за майбутнє громади та держави загалом.

3.2. Розвиток взаємодії органів публічної влади з громадськістю на основі інформаційно-комунікаційних технологій

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій істотно трансформує традиційні підходи до організації публічного управління та взаємодії органів влади з громадськістю. У сучасних умовах електронна демократія розглядається як важливий інструмент поглиблення демократичних процесів, розширення участі громадян у прийнятті управлінських рішень і підвищення рівня довіри до публічних інституцій. Вона створює нові можливості для залучення суспільства до формування державної політики та забезпечення відкритості діяльності ОПВ.

Електронна демократія є складовою ширшої концепції електронного урядування та передбачає використання цифрових технологій для реалізації демократичних прав і свобод громадян. У науковій літературі її визначають як

систему форм, методів і механізмів участі громадян у публічному управлінні з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Основною метою електронної демократії є розширення можливостей впливу громадськості на процеси прийняття рішень, підвищення прозорості влади та забезпечення зворотного зв'язку між державою і суспільством.

До основних форм електронної демократії належать електронна участь, електронні консультації, електронні звернення, електронні петиції, онлайн-обговорення та цифрові механізми громадського контролю. Інструментами реалізації цих форм виступають офіційні веб-сайти органів влади, спеціалізовані платформи участі громадян, мобільні додатки, соціальні мережі та відкриті інформаційні ресурси. Сукупність зазначених інструментів сприяє формуванню нової моделі взаємодії, заснованої на принципах відкритості, доступності та інклюзивності.

Важливе місце серед інструментів електронної демократії посідають електронні консультації, які забезпечують можливість громадянам та ІГС брати участь в обговоренні проєктів нормативно-правових актів і управлінських рішень. Електронний формат консультацій дозволяє значно розширити коло учасників, зменшити організаційні витрати та підвищити ефективність комунікації між владою і громадськістю.

Електронні петиції є формалізованим інструментом колективного звернення громадян до ОПВ з пропозиціями щодо вирішення суспільно значущих питань. Їх використання сприяє інституціоналізації громадської ініціативи та підвищенню відповідальності влади за реагування на запити суспільства. Водночас цифрові платформи участі громадян забезпечують інтеграцію різних механізмів електронної демократії, створюючи єдиний простір для комунікації, обговорення та спільного вироблення рішень.

Електронна демократія відіграє ключову роль у забезпеченні відкритості та підзвітності ОПВ. Через оприлюднення інформації, онлайн-звітування та відкриті дані громадяни отримують можливість контролювати діяльність державних інституцій і оцінювати ефективність прийнятих

рішень. Це сприяє зменшенню корупційних ризиків та формуванню довіри до влади. Крім того, електронна демократія стимулює розвиток партнерських відносин між державою та громадянським суспільством, перетворюючи громадян з пасивних спостерігачів на активних учасників управлінських процесів. У результаті формується нова якість публічних комунікацій, що ґрунтується на принципах взаємної відповідальності, прозорості та орієнтації на суспільні потреби.

В умовах цифрової трансформації суспільства стратегічні комунікації набувають особливої ваги в системі публічного управління. Вони виступають ключовим інструментом забезпечення ефективної взаємодії ОПВ з громадськістю, формування довіри до державних інституцій, підвищення прозорості управлінських процесів та стійкості суспільства до внутрішніх і зовнішніх викликів. Цифровізація суттєво змінює підходи до організації комунікацій, розширюючи канали поширення інформації та водночас ускладнюючи інформаційне середовище.

Стратегічні комунікації в системі публічного управління розглядаються як цілеспрямований, системний і скоординований процес формування, передачі та інтерпретації інформації з метою досягнення стратегічних цілей державної політики. Вони охоплюють сукупність дій і рішень, спрямованих на узгодження комунікаційної діяльності різних суб'єктів публічної влади, забезпечення єдності меседжів і послідовності комунікаційної поведінки. Основними завданнями стратегічних комунікацій є інформування громадськості про діяльність органів влади, пояснення управлінських рішень, формування суспільної підтримки реформ, а також запобігання виникненню комунікаційних криз. Важливим аспектом є перехід від односторонньої моделі інформування до діалогової взаємодії, що передбачає врахування суспільних очікувань, зворотний зв'язок та участь громадян у виробленні управлінських рішень. У цьому контексті стратегічні комунікації виступають складовою демократичного врядування та інструментом підвищення легітимності публічної влади.

Цифровізація зумовила активне використання ОПВ нових каналів комунікації, зокрема офіційних веб-сайтів, соціальних мереж, онлайн-платформ участі громадян, мобільних застосунків та електронних сервісів. Зазначені інструменти забезпечують оперативність поширення інформації, розширюють доступ громадян до публічних даних і створюють умови для безпосередньої взаємодії між владою та суспільством. Використання цифрових каналів комунікації сприяє підвищенню прозорості діяльності ОПВ, спрощенню процедур отримання інформації та залученню громадян до процесів прийняття рішень. Разом з тим ефективність таких комунікацій залежить від рівня цифрової компетентності державних службовців, якості контенту та дотримання етичних стандартів комунікації. Важливим завданням є забезпечення доступності інформації для різних соціальних груп, з урахуванням цифрової нерівності та потреб осіб з обмеженими можливостями.

Ускладнення інформаційного простору в умовах цифровізації супроводжується зростанням ризиків поширення дезінформації, маніпулятивного контенту та інформаційно-психологічних впливів. Для ОПВ це створює додаткові виклики, пов'язані з необхідністю захисту інформаційної безпеки та збереження довіри громадськості. Протидія дезінформації у публічних комунікаціях передбачає впровадження проактивних комунікаційних стратегій, оперативне спростування неправдивої інформації, використання перевірених джерел та координацію дій між різними суб'єктами влади. Важливу роль відіграє також розвиток медіаграмотності населення, що сприяє підвищенню критичного сприйняття інформації та зменшенню впливу інформаційних загроз.

Взаємодія ОПВ з громадськістю є важливою складовою демократичного врядування, що забезпечує прозорість, підзвітність та залучення громадян до процесів прийняття управлінських рішень. В умовах воєнного стану зазначена взаємодія зазнає суттєвих трансформацій, зумовлених безпековими викликами, обмеженням окремих прав і свобод, а також необхідністю протидії інформаційним загрозам. Водночас саме у кризових умовах зростає значення

ефективних публічних комунікацій, заснованих на використанні інформаційно-комунікаційних технологій. Запровадження воєнного стану істотно впливає на характер та механізми публічних комунікацій. Основною рисою цієї трансформації є зміщення акценту з класичних форм взаємодії з громадськістю на оперативне інформування населення, координацію дій та забезпечення суспільної стабільності. ОПВ змушені діяти в умовах високої невизначеності, дефіциту часу та постійних загроз, що потребує централізації комунікаційних процесів і чіткого узгодження інформаційних повідомлень.

У воєнний період пріоритетними стають кризові комунікації, спрямовані на запобігання паніці, підтримання довіри до державних інституцій та мобілізацію суспільства. Значно зростає роль офіційних цифрових каналів комунікації – веб-сайтів органів влади, сторінок у соціальних мережах, месенджерів, а також єдиних інформаційних платформ. Водночас скорочується простір для публічних дискусій і консультацій, що є об'єктивним наслідком надзвичайних умов функціонування держави. Воєнний стан передбачає тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод, зокрема у сфері доступу до інформації та свободи вираження поглядів. Такі обмеження мають легітимний характер і спрямовані на захист національної безпеки, територіальної цілісності та життя громадян. Водночас вони безпосередньо впливають на функціонування інструментів електронної демократії. Зокрема, в умовах війни зменшується можливість повноцінного проведення електронних консультацій, громадських обговорень і публічних слухань. Деякі електронні сервіси можуть бути тимчасово призупинені або функціонувати в обмеженому режимі з міркувань кібербезпеки.

Це звужує канали участі громадян у виробленні управлінських рішень, однак водночас сприяє переосмисленню пріоритетів електронної демократії – від широкої участі до забезпечення стійкості та захищеності цифрових процесів. Таким чином, електронна демократія в умовах воєнного стану трансформується, зберігаючи базові принципи прозорості та підзвітності, але адаптуючись до потреб безпеки та оборони держави. Інформаційно-

комунікаційні технології відіграють ключову роль у підтриманні взаємодії ОПВ з громадськістю під час війни. Саме ІКТ забезпечують оперативність поширення офіційної інформації, доступ громадян до перевірених джерел та зворотний зв'язок між владою і суспільством. Ефективне використання цифрових інструментів сприяє формуванню довіри до державних інституцій і підвищенню рівня суспільної стійкості.

Водночас ІКТ є важливим елементом системи національної безпеки, оскільки дозволяють протидіяти дезінформації, інформаційно-психологічним операціям та іншим загрозам в інформаційному просторі. Координована комунікаційна політика ОПВ, підкріплена сучасними цифровими рішеннями, сприяє консолідації суспільства та зміцненню державної спроможності в умовах воєнних викликів.

Поступовий перехід взаємодії органів влади з громадськістю у електронну площину зумовлює необхідність удосконалення системи моніторингу цих процесів. Моніторинг у контексті взаємодії влади з громадськістю є засобом оцінювання ефективності публічної комунікації та виконання законодавчих вимог щодо доступу до інформації. За методикою моніторингових досліджень, аналіз офіційних веб-ресурсів органів влади щодо дотримання норм інформаційного законодавства здійснюється через контент-аналіз та порівняльний аналіз наявності публічної інформації, що є частиною електронного урядування.

Ефективний моніторинг процесу взаємодії може бути досягнутий через інтеграцію аналітичних цифрових платформ, які дозволяють відстежувати відповідність діяльності органів влади стандартам відкритості, реагування на запити громадськості, та індикатори участі громадян. Наприклад, у світі є практики відкритих електронних платформ, які за допомогою даних (open data) забезпечують доступ до показників діяльності влади, що підсилює суспільний контроль.

Серед основних напрямів удосконалення моніторингової системи варто виділити такі:

- розширення інструментарію ІКТ-моніторингу шляхом впровадження аналітики великих даних та машинного навчання для оцінювання ефективності взаємодії;

- створення єдиних цифрових платформ для збирання та обробки звернень громадян, де відображаються ключові показники реакції органів влади;

- регулярне оновлення нормативно-правової бази, що регулює електронну взаємодію та моніторинг, з урахуванням світових стандартів. Ці кроки сприятимуть підвищенню довіри громадськості до публічної влади та зміцненню демократичних принципів.

Не менш важливим є освітній компонент: підвищення цифрової та інформаційної грамотності громадян та посадових осіб для ефективного використання електронних механізмів взаємодії та моніторингу. Підвищення рівня цифрової участі дозволяє не лише збільшити кількість звернень, але й забезпечити якісну зворотну комунікацію між державою та суспільством.

Удосконалення системи моніторингу процесу взаємодії органів влади з громадськістю в електронній формі вимагає комплексного підходу, що поєднує технологічні інновації, нормативне забезпечення і стратегічну орієнтацію на залучення громадськості. Такий підхід дозволить значно підвищити прозорість, оперативність та ефективність публічної комунікації у цифрову епоху.

Висновки до розділу 3

Громадянське суспільство виступає ключовим чинником демократичного розвитку та ефективного публічного управління. Становлення громадянського суспільства безпосередньо пов'язане з рівнем громадянської активності, готовністю до відповідальної участі в управлінських процесах і здатністю до самоорганізації. Забезпечення доступу громадян до ухвалення рішень і здійснення громадського контролю сприяє

соціальної стабільності, зниженню напруженості та формуванню довіри між суспільством і владою. Важливу роль у цьому процесі відіграють економічні відносини, розвиток бізнес-середовища та інформаційно-комунікаційних технологій, які зменшують залежність особи від держави й розширюють можливості суспільної взаємодії.

Європейська практика демонструє різноманіття механізмів участі громадськості в адміністративних процедурах – від консультацій до спільного ухвалення рішень, що відповідає сучасним підходам відкритого врядування. Водночас зниження виборчої активності в країнах Західної Європи актуалізує проблему дефіциту демократії, який має як інституційний, так і соціальний виміри. Подолання цих викликів можливе через підвищення прозорості, залучення громадян до управління та розвиток партнерських моделей взаємодії.

Розвиток ІКТ суттєво трансформує систему публічного управління та форми взаємодії органів влади з громадськістю. Електронна демократія виступає ключовим інструментом розширення громадянської участі, підвищення прозорості, підзвітності та довіри до публічних інституцій, інтегруючи такі механізми, як електронні консультації, петиції, звернення та цифровий громадський контроль. Водночас стратегічні комунікації набувають системного характеру, забезпечуючи узгодженість інформаційної політики, діалогову взаємодію та стійкість суспільства в умовах цифровізації.

Особливого значення електронні інструменти взаємодії набувають у період воєнного стану, коли акценти зміщуються на кризові комунікації, оперативне інформування та протидію дезінформації, що обумовлює тимчасове обмеження окремих механізмів участі громадськості. За цих умов актуалізується потреба в удосконаленні системи моніторингу електронної взаємодії, зокрема шляхом використання аналітичних цифрових платформ, відкритих даних і сучасних методів оцінювання ефективності комунікації. Комплексний підхід, що поєднує технологічні інновації, нормативне регулювання та розвиток цифрової грамотності, є передумовою зміцнення демократичного врядування і довіри між державою та громадянським суспільством.

ВИСНОВКИ

Взаємодія ОПВ з громадськістю розглядається як один із визначальних чинників демократичного розвитку держави, оскільки вона забезпечує системний двосторонній зв'язок між владними інституціями та суспільством. Її реалізація спрямована на врахування суспільних інтересів у процесах формування й виконання управлінських рішень, що, своєю чергою, сприяє підвищенню легітимності публічної влади, прозорості управління та рівня довіри громадян до державних інститутів. Базовими засадами такої взаємодії виступають відкритість, доступність інформації, підзвітність, рівноправність учасників і орієнтація на діалог, що створює умови для активної участі громадськості у публічному управлінні.

Нормативно-правове забезпечення взаємодії ОПВ з громадянським суспільством формує інституційні рамки участі громадян у виробленні та реалізації державної політики. Конституційні положення, законодавчі та підзаконні акти визначають механізми громадського контролю, консультацій, доступу до публічної інформації та участі у прийнятті рішень. Інституційний вимір цієї взаємодії охоплює ОПВ різних рівнів, дорадчі й консультативні структури, а також ІГС, діяльність яких спрямована на узгодження інтересів держави й суспільства та підвищення прозорості управлінських процесів.

На регіональному рівні, зокрема в Полтавській області, взаємодія ОПВ з громадськістю формується під впливом загальнодержавних реформ у сфері публічного управління та специфічних соціально-економічних і безпекових умов. У регіоні спостерігається поступовий розвиток механізмів залучення громадян до управлінських процесів через діяльність громадських рад, проведення консультацій, використання електронних звернень і цифрових комунікаційних інструментів. Органи обласної та місцевої влади декларують відкритість і прозорість, що знаходить відображення у функціонуванні офіційних інформаційних ресурсів і регулярному інформуванні населення.

Водночас практична результативність зазначених форм взаємодії залишається обмеженою, оскільки участь громадськості нерідко має формальний або консультативний характер і не завжди супроводжується реальним урахуванням громадських ініціатив у процесі ухвалення рішень. Додаткові виклики для розвитку сталого діалогу між владою та суспільством створюють умови воєнного стану, які обмежують окремі форми громадської активності та зменшують інституційну спроможність частини громадських організацій. Разом із тим у цих умовах зростає роль волонтерських рухів, неформальних мереж співпраці та партнерських відносин між владою і громадянським суспільством.

Громадянське суспільство є базовим елементом демократичного розвитку та сучасної системи публічного управління. Його ефективне функціонування визначається рівнем громадянської активності, здатністю до самоорганізації та участі у процесах ухвалення управлінських рішень і громадського контролю. Європейський досвід засвідчує доцільність упровадження різноманітних механізмів залучення громадськості, що відповідають принципам відкритого врядування та сприяють підвищенню прозорості й підзвітності влади. Водночас зниження виборчої участі актуалізує проблему демократичного дефіциту, подолання якого можливе шляхом розвитку партнерських моделей взаємодії між державою та суспільством. Вагому роль у трансформації публічного управління відіграють інформаційно-комунікаційні технології та інструменти електронної демократії, які розширюють можливості участі громадян і посилюють довіру до інституцій влади. В умовах воєнного стану електронні комунікації набувають стратегічного значення, зосереджуючись на кризовому інформуванні та протидії дезінформації, що зумовлює потребу вдосконалення системи моніторингу електронної взаємодії. Комплексне поєднання технологічних, нормативних та освітніх інструментів є ключовою передумовою зміцнення демократичного врядування.

З метою удосконалення взаємодії ОПВ з громадськістю нами було запропоновано наступні напрямки:

1. Перехід від традиційної бюрократії до сучасної, прозорої цифрової взаємодії. Необхідно й надалі розвивати електронне урядування: впроваджувати електронні сервіси (наприклад, через портали, типу, Дія), публікувати інформацію про бюджети, використання коштів, тендери тощо, надавати доступ до електронних реєстрів рішень, нормативних актів, голосувань.

2. Створити платформи для постійного діалогу між владою та громадянами через формалізовані структури, такі як громадські ради при органах виконавчої влади, проведення публічних слухань, а також розробка стратегій розвитку громад, міст із залученням місцевого населення.

3. Розвивати культуру діалогу і змінювати підходи до комунікації. Для цього потрібно:

- проводити тренінги для чиновників на теми комунікації з громадськістю, кризового піару, прозорості у прийнятті рішень;

- запроваджувати освітні програми для громадян щодо навичок користування інструментами участі, написання звернень, аналізу бюджетів.

- змінювати культуру публічного обговорення – перейти від формального проведення «для галочки» до реального врахування думки громади.

4. Забезпечити можливості для активного впливу громади на діяльність влади за допомогою таких інструментів як електронні петиції, громадський контроль, збір і аналіз фідбеку через опитування, анкетування, відкриті обговорення з мешканцями.

5. Підтримувати громадські ініціативи через співпрацю влади та суспільства як партнерів, а не як «керуючих і підлеглих» за допомогою таких форм підтримки як:

- фінансування проєктів неурядових організацій через гранти, конкурси, замовлення соціальних послуг;

– бюджет участі (громадський бюджет), тобто механізм, коли громадяни пропонують і голосують за ініціативи, на які виділяються кошти з місцевого бюджету;

– партнерські ініціативи, тобто спільні заходи, громадські кампанії, волонтерство у сфері охорони здоров'я, освіти, благоустрою.

Ці напрямки не є ізольованими – усі вони тісно переплетені між собою і лише разом дають ефект. Їх втілення в Україні потребує політичної волі, професіоналізації державного апарату та активної громадянської позиції суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрам'юк І. Демократія участі : механізми громадської участі на місцевому, регіональному та національному рівнях. Київ, 2014. 50 с.
2. Антонова Л. В., Лізаковська С. В. Оцінка механізмів взаємодії органів публічної влади з громадськістю в системі державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 7. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1665> (дата звернення: 19.11.2025).
3. Астапова Т. О. Адаптація зарубіжного досвіду реформування діяльності органів місцевого самоврядування в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.04. Харків, 2010. 20 с.
4. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні : монографія / за заг. ред. В. Ф. Погорілка. Київ : Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2013. 512 с.
5. Бельська Т.В. Корупція як фактор негативного впливу на взаємовідносини органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства. *Державне управління та місцеве самоврядування : збірник наукових праць ДРІДУ НАДУ*. 2009. Вип. 1. С. 110-117.
6. Богайчук В. Ж. Проблеми та перспективи становлення громадянського суспільства в Україні. *Нова парадигма*. 2007. Вип. 64. С. 164-172.
7. Бондарчук Н. В. Удосконалення механізмів взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства. *Public Administration and Regional Development*. 2022. №18. С. 1040-1056. DOI: 10.34132/pard2022.18.03
8. Васильковський О. Т. Форми взаємодії органів публічної влади з громадськістю. *Журнал «Наукові інновації та передові технології»*. 2022. №11(13). С. 32-42. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11\(13\)-32-42](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11(13)-32-42)
9. Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства : навчальний посібник / за наук. ред. д-ра соц. наук, проф. Ю. П. Сурміна, д-ра

іст. наук, проф. А. М. Михненко ; авт. кол. : Ю. П. Сурмін та ін. Київ : НАДУ, 2011. 388 с.

10. *Гребінківська міська рада* : офіційний веб-сайт. URL: <https://www.hrebinka.org.ua/> (дата звернення 21.11.2025).

11. Гринь Д. В. Інструменти удосконалення взаємодії між органами публічної влади та громадянами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 10. С. 137-141. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.10.137.

12. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку : аналітична доповідь / за заг. ред. О. А. Корнієвського, Ю. А. Тищенко, В. М. Яблонського. Київ : НІСД, 2018. 128 с.

13. Гураль П. Ф. Громадянське суспільство і держава в Україні : взаємодія і розвиток. *Часопис Київського університету права*. 2013. №3. С. 13-16.

14. Гурицька М. С. Основні моделі взаємодії громадянського суспільства і держави : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2009. 16 с.

15. Досвід застосування місцевого референдуму в Україні як складової місцевої демократії : Громадська експертна доповідь у форматі Shadow Report. Київ, 2016. 23 с. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2016/11/pdfjoiner.pdf>. (дата звернення 19.11.2025).

16. Єрмолаєв А. В., Горєлов Д. М. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні : аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2012. 48 с.

17. Зайцева І. О. Конституційно-правове забезпечення статутної нормотворчості у місцевому самоврядуванні в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2013. 20 с.

18. Зарічний О. А. Участь громадськості у здійсненні публічної влади : теоретико-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2017. 229 с.

19. Іщук С.І. Правові проблеми взаємодії влади та громадянського суспільства в Україні. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2011. №1(3). С. 2-15.

20. Ковальчук В. Проблема конституційності та легітимності публічної влади в умовах формування правової, демократичної держави : вітчизняний досвід. *Право України*. 2018. №6. С. 35-40.

21. Комплексна програма сприяння розвитку громадянського суспільства та інформаційного простору Полтавської області на 2024-2027 роки. URL: https://media.poda.gov.ua/docs/wl2dzric/kp_2024_2027.pdf (дата звернення: 22.11.2025).

22. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

23. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. №333-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p#Text> (дата звернення 14.11.2025).

24. Корнієнко В. О. Правові основи громадянського суспільства сучасної України (інституційний аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2017. 19 с.

25. Кравцова З.С. Окремі аспекти взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 46-49. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-2/9>.

26. Кравчук В. М. Взаємовідносини громадських організацій і держави в умовах формування громадянського суспільства в Україні (теоретико-правові аспекти) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2018. 229 с.

27. Крицкалюк Н. І. Інституціоналізація громадянського суспільства як чинник становлення демократії в Україні : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2016. 221 с.

28. Лізаковська С. В. Взаємодія органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства в країнах центрально-східної Європи. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. №9. DOI: 10.32702/2307-2156-2019.9.24.

29. Лізаковська С. В. Зворотній зв'язок між органами публічної влади та громадянським суспільством: до аналізу питання. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. 2020. №8. URL : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1736> (дата звернення : 07.12.2025).

30. Лізаковська С. В. Розвиток механізмів взаємодії органів публічного управління з інститутами громадянського суспільства : дис. ... докт. наук з держ. упр. : 25.00.02. Миколаїв, 2021. 383 с.

31. Лопушинський І. П. Вступ на публічну службу: європейський досвід для України. *Публічне управління: теорія та практика* : збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. 2012. № 3 (11). С. 82-90.

32. Лотюк О. С. Конституційно-правові основи розвитку та функціонування громадянського суспільства в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2015. 38 с.

33. Любченко П. М. Муніципальне право України : навчальний посібник. Харків : Вид-во «ФІНН», 2022. 496 с.

34. Матвеєнко І. В. Рівень громадянської відповідальності у контексті розвитку громадянського суспільства: теоретико-прикладний аспект. *Статистика України*. 2011. № 1. С. 82-85.

35. Матвійчук А. В. Громадські організації як чинник становлення громадянського суспільства : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2018. 20 с.

36. Матяж С. Особливості взаємодії держави і бізнесу у сфері вирішення соціально-економічних проблем в Україні. *Наукові праці: Соціально-економічні проблеми сучасної України*. Львів. 2014. С. 104-111.

37. Матяж С., Гуріна А. Роль недержавних організацій у вирішенні проблем у соціальній сфері в Україні. *Молодий науковець*. 2014. № 7. С. 169-172.

38. Месюк М. П. Взаємодія інститутів влади та громадянського суспільства в Україні у контексті євроінтеграційних процесів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №8. С. 87-93.

39. Мирна Н. В., Стасюк О. В. Теоретичні засади взаємодії органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства. *Теорія та практика державного управління*. 2024. Вип. 2 (79). С. 165-183. DOI: <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2024-2-08>.

40. Муніципальний менеджмент: особливості управління містом : навчальний посібник / Д.О. Плеханов, О.П. Ковалевська, Л.В. Антонова, Л.В. Козлова. Миколаїв, 2017. 352с.

41. Напрями оптимізації механізму взаємодії напрями оптимізації механізму взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами державної влади / М. Андрієнко та ін. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. №4 (68). С. 63-74. DOI: 10.31732/2663-2209-2022-68-63-74.

42. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки : Указ Президента України від 27 вересня 2021 р. № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення 14.11.2025).

43. Національні та міжнародні механізми фінансування громадянського суспільства. Міжнародні заходи зміцнення довіри між державою та громадянським суспільством. Київ : Фенікс, 2012. 336 с.

44. Обговорення нормативно-правових актів. *Міністерство юстиції* : веб-сайт. URL: Обговорення нормативно-правових актів (minjust.gov.ua) (дата звернення 12.11.2025).

45. Оніщук М. В. Референдна демократія: проблеми конституційної теорії та практики. Київ : Видавництво ЄУ, 2019. 450 с.

46. Основи публічного адміністрування : навчальний посібник / Ю. П. Битяк та ін. ; за заг. ред. Н. П. Матюхіної. Вид. 2-ге, допов. та перероб. Харків : Право, 2021. 238 с.

47. Подорожна Т. С. Теоретико-прикладні засади конституціоналізації правової системи та модернізації Конституції України: монографія / за ред. і з передм. проф. Н. М. Пархоменко. Львів : ПАІС, 2014. 308 с.

48. Політична та інша суспільна діяльність. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 25.11.2025).

49. Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики : Постанова КМУ від 3 листопада 2010 р. №996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-п#Text> (дата звернення 17.11.2025).

50. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. №4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (дата звернення: 13.11.2025).

51. Про додаткові заходи щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів від 26.11.2009 р. № 1302. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1302-2009-п#Text> (дата звернення 21.11.2025).

52. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> 2021#Text (дата звернення 2.12.2025).

53. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 5.11.2008 р. №976 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-п#Text> (дата звернення 14.11.2025).

54. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр> (дата звернення: 13.11.2025).

55. Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення 23.11.2025).

56. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення 5.12.2025).

57. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 15.11.2025).

58. Рудовська С.І. Громадські ради нового формату: організаційно-правові зміни діяльності. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=894> (дата звернення 16.11.2025).

59. Статистичні дані Українського центру економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=376. (дата звернення 16.11.2025).

60. Стратегія розвитку Полтавської області на 2021-2027 рр. URL: <https://www.adm-pl.gov.ua/page/strategiya-rozvitku-poltavskoyi-oblasti-do-2027-roku> (дата звернення 23.11.2025).

61. Стрижак О.О. Поняття інституту: основні підходи до визначення суті та змісту. *Економіка та держава*. 2016. №8. С. 38-43.

62. Таран В., Кульчицький О., Бабакішієва Г., Слизьконіс Д. Як підвищити спроможності громадських рад на здійснення громадського контролю. Київ : Центр політичних студій та аналітики «Ейдос», 2018. 24 с.

63. Тіньков А. Роль громадських організацій у протидії політичній корупції. *Вісник національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. № 3. С. 199-206.

64. Турій О. В. Окремі аспекти взаємодії організацій громадянського суспільства з органами державної влади як фактор розвитку громадянського суспільства. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 8. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1115> (дата звернення 7.11.2025).

65. Чудик Н. О. Статут територіальної громади як джерело конституційного права в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2011. 228 с.

66. Шевченко О.О. Взаємодія суспільства та влади : конспект лекцій. Київ, 2018. 47 с. URL: <https://tnu.edu.ua/sites/default/files/normativbasa/vzaemodsvleksait.pdf> (дата звернення 30.11.2025).

67. Tyminski D. Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych. Warszawa: SPLOT, 2022. 239 s.

ДОДАТКИ